

БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ФІНАНСІВ

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
економіки, менеджменту та фінансів
_____ Катерина ЛЕМІШ

21 листопада 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: **УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ
ОПОДАТКУВАННЯМ НА ПІДПРИЄМСТВІ**

Виконавець: здобувач другого рівня вищої
освіти, групи Іванова Карина Вадимівна
Галузь знань 07 Управління та
адміністрування
Спеціальність 072 Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок
Освітня програма «Фінанси, банківська
справа та страхування»
Іванова Карина Вадимівна
Керівник: к.е.н., доц. Несторенко Т.П.
Рецензент: д.е.н., проф. Мандич О.В.

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ОПОДАТКУВАННЯМ ПІДПРИЄМСТВА	
1.1.Економічна детермінація податків як об'єктів управлінського впливу в системі менеджменту	13
1.2.Цільові орієнтири та функціональні завдання податкового аудиту як інструмента контролю в механізмі управління оподаткуванням	19
1.3.Місце обліково-звітної інформації в системі стратегічного податкового менеджменту	23
Висновок до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ОПОДАТКУВАННЯМ НА ПІДПРИЄМСТВІ	
2.1. Діагностика фінансово-господарського стану ТОВ «Рурба» та оцінка параметрів його облікової політики	30
2.2. Управлінська характеристика податкового портфеля ТОВ «Рурба» та оцінка фіскального навантаження	45
2.3. Побудова системи інтегрованого обліку податкових платежів як інструменту моніторингу фінансової дисципліни на підприємстві	50
2.4. Організація аудиторського супроводу як інструмент мінімізації фіскальних ризиків та оптимізації розрахунків	56
Висновок до розділу 2	
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА	
3.1. Модернізація інформаційного забезпечення обліку податкових розрахунків у системі прийняття управлінських рішень ТОВ «Рурба»	67

3.2. Оптимізація стратегії податкового аудиту як інструменту мінімізації фінансових ризиків агропідприємства	74
Висновок до розділу 3	83
ВИСНОВКИ	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	89

ВСТУП

Актуальність теми. Системне удосконалення механізму управління оподаткуванням на підприємстві неможливе без реформування його інформаційного базису – обліково-аудиторського супроводу. Динамічність податкового ландшафту та перманентні законодавчі трансформації вимагають від менеджменту не просто пасивної фіксації операцій, а побудови гнучкої адаптивної системи. У цьому контексті облік виступає не лише реєстратором даних, а стратегічним інструментом ідентифікації податкових зобов'язань. Будь-які дефекти в архітектурі облікового процесу автоматично дестабілізують механізм управління, провокуючи фінансові втрати через штрафні санкції та вимивання обігових коштів.

Ключовим вектором удосконалення механізму є впровадження внутрішнього податкового аудиту. Його роль полягає у верифікації ефективності фіскальних рішень та локалізації "зон ризику". Якісно організований аудит дозволяє нівелювати фіскальні загрози: виявлення помилок до моменту зовнішньої перевірки; раціоналізувати податкове навантаження: обґрунтування використання пільг та преференцій у межах чинного правового поля; формувати інвестиційний імідж: створення прозорої фіскальної історії, що підвищує кредитний рейтинг підприємства.

У період дії воєнного стану та спричиненої ним економічної дестабілізації, проблематика вдосконалення податкового менеджменту набуває критичної ваги. Обмеженість ресурсів та порушення логістичних зв'язків змушують підприємства шукати нові моделі фіскальної витривалості. Удосконалений механізм управління в таких умовах має базуватися на принципах фіскального резильєнсу (стійкості) та соціальної відповідальності.

Пріоритетними напрямками вдосконалення механізму в умовах війни є прецизійне управління ліквідністю – точне прогнозування податкових потоків для уникнення касових розривів, що в умовах дефіциту капіталу є запорукою виживання бізнесу; оперативний комплаєнс-моніторинг – швидке

впровадження тимчасових податкових пільг та змін у звітності, запроваджених державою для підтримки бізнесу; етичне маневрування, тобто балансування між законною мінімізацією навантаження для збереження робочих місць та забезпеченням оборонних потреб держави через своєчасну сплату платежів. Модернізація обліково-аудиторських процедур стає ядром, навколо якого формується оновлений механізм управління оподаткуванням. Це дозволяє суб'єкту господарювання не лише успішно проходити фіскальний контроль, а й створювати фундамент для стратегічного відновлення та конкурентного зростання в умовах правової та економічної турбулентності.

Теоретичне підґрунтя для удосконалення механізму управління оподаткуванням на підприємстві закладено у працях провідних представників вітчизняної економічної школи. Вагомий внесок у дослідження методологічних засад обліку, аудиту та адміністрування фіскальних розрахунків зробили такі науковці, як Ф. Бутинець, М. Коцупатрий, О. Накісько, М. Огійчук, В. Онегіна, С. Руденко, Л. Сук, Н. Ткаченко, Л. Тулуш, А. Чирва та інші дослідники.

Незважаючи на ґрунтовність напрацювань щодо організаційно-методичного супроводу податкових операцій, динамічна трансформація сучасного бізнес-середовища актуалізує нові пласти проблемних питань. Процес удосконалення управлінського механізму на сучасному етапі потребує переосмислення з огляду на адаптацію до воєнного стану, інституційну волатильність та цифрову трансформацію.

Таким чином, існуючий науковий доробок слугує базисом, проте сучасні реалії диктують потребу в розробці прикладних рекомендацій щодо модернізації структури та функцій механізму управління оподаткуванням, які б забезпечували стійкість суб'єктів господарювання перед новими екзогенними викликами.

Метою кваліфікаційної роботи є науково-теоретичне обґрунтування та розробка прикладних рекомендацій щодо удосконалення механізму управління оподаткуванням на підприємстві шляхом модернізації організаційно-методичних засад обліку, аудиту та аналітичного супроводу фіскальних розрахунків.

Для досягнення поставленої мета передбачено вирішення наступного комплексу завдань:

дослідити економічну природу податків і зборів як об'єктів управлінського впливу та сформулювати стратегічні завдання їх облікового відображення;

обґрунтувати роль аудиту податкових розрахунків у системі мінімізації фіскальних ризиків та забезпечення фінансової стійкості;

здійснити комплексний аналіз фінансово-господарської результативності та параметрів облікової політики ТОВ «Рурба»;

систематизувати склад і структуру податкових платежів об'єкта дослідження та оцінити вплив чинної моделі оподаткування на його капіталізацію;

розкрити специфіку первинного, аналітичного та синтетичного обліку як інформаційного базису для прийняття податкових рішень;

удосконалити організаційно-методичні підходи до проведення податкового аудиту як інструменту внутрішнього контролю;

сформулювати стратегічні напрями оптимізації обліку фіскальних розрахунків та запропонувати заходи щодо підвищення результативності аудиту звітності в аграрному секторі.

У межах наукового пошуку, спрямованого на удосконалення механізму управління оподаткуванням на підприємстві, визначено ключові координати дослідження, що дозволяють комплексно охопити проблематику фіскального менеджменту.

Об'єктом дослідження виступає сукупність фінансових відносин, що виникають у процесі оподаткування суб'єктів господарювання.

Предметом дослідження є механізми прийняття управлінських рішень щодо оптимізації податкового навантаження та мінімізації фіскальних ризиків аграрного підприємства.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань та формування обґрунтованих пропозицій щодо модернізації механізму управління, використано фундаментальний науковий інструментарій: діалектичний метод

пізнання та системний підхід, абстрактно-логічний метод: використано для теоретичного узагальнення дефініцій, формування висновків та побудови концептуальної моделі податкового менеджменту; індукція та дедукція; аналіз та синтез; порівняльний аналіз: використано для зіставлення показників діяльності об'єкта дослідження в динаміці та порівняння різних моделей оподаткування.

Застосування зазначеного методологічного комплексу забезпечує об'єктивність аналізу та репрезентативність розроблених рекомендацій щодо оптимізації податкової стратегії в аграрному секторі.

У процесі удосконалення механізму управління оподаткуванням на підприємстві особливе значення набуває якість та релевантність інформаційного базису. Для забезпечення об'єктивності висновків та достовірності розроблених рекомендацій у межах кваліфікаційної роботи сформовано багаторівневу систему джерел інформації.

Інформаційною базою дослідження виступили чинні законодавчі акти, нормативні положення та інструктивні матеріали, що регламентують процеси обліку, аудиту та адміністрування податкових зобов'язань в Україні; масив внутрішніх документів ТОВ «Рурба» (м. Дніпро), що фіксують здійснення господарських операцій та їхні податкові наслідки; дані синтетичного та аналітичного обліку, що дозволяють відстежити логіку формування податкових баз; податкові декларації, розрахунки, фінансова та статистична звітність підприємства за досліджуваний період; внутрішнього моніторингу та зовнішніх перевірок, що дозволяють оцінити ефективність існуючої системи фіскального контролю на ТОВ «Рурба» (м.Дніпро); аналітичні розрахунки, моделі оптимізації та результати апробації методів управління податковим навантаженням, здійснені в межах даного дослідження.

Застосування інтегрованого методичного інструментарію та розширеної бази верифікованих даних дозволило забезпечити високу достовірність, репрезентативність та прикладну цінність результатів дослідження. Такий підхід став фундаментом для розробки стратегічних управлінських рекомендацій,

спрямованих на оптимізацію архітектури фінансових потоків та зміцнення системи фіскальної безпеки підприємства в умовах економічної турбулентності.

Результати дослідження обговорювались на XIII Всеукраїнській науково-практичній онлайн конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи» (Вакуленко А., Іванова К. Особливості податкового регулювання міжнародних проєктів у контексті удосконалення управління оподаткуванням на підприємстві // «Сучасна фінансова політика України: проблеми та перспективи» [Текст]: матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 2 грудня 2025 р.) / Київський столичний університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2025. С.121-123) та на Міжнародній науково-практичній конференції «Глобальна безпека та асиметричність світового господарства в умовах нестабільного розвитку економічних систем» (11 грудня 2025 року), Центральноукраїнський національний технічний університет («Оцінювання фінансового стану підприємства як основа удосконалення механізму управління оподаткуванням його діяльності») з подальшою публікацією тез доповідей в збірниках матеріалів конференцій. Також результати дослідження були представлені на X Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми забезпечення якості життя в глобалізованому світі» (27-28 листопада 2025 р.), Академія прикладних наук – Вища школа управління та адміністрування в Ополі (Польща).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Основний зміст роботи викладений на 100 сторінках комп'ютерного тексту. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел із 129 найменувань, містить 10 таблиць.

РОЗДІЛ 1.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ОПОДАТКУВАННЯМ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна детермінація податків як об'єктів управлінського впливу в системі менеджменту

Фіскальні інструменти виступають базисним компонентом фінансової архітектури будь-якої держави, незалежно від домінуючої парадигми її економічного поступу. У межах удосконалення механізму управління оподаткуванням на підприємстві особливої гостроти набуває проблема ідентифікації податків як складного, багатоаспектного феномена. Специфіка вітчизняного податкового ландшафту зумовлює певні труднощі у диференціації податкових зобов'язань від інших видів публічних вилучень. Це актуалізує потребу в прецизійному визначенні функціональних характеристик, принципів та структурних елементів податків, що безпосередньо формують параметри бюджетної стратегії та визначають рівень фіскального тиску на суб'єктів господарювання.

Еволюція управлінської та економічної думки пропонує розгалужену систему підходів до розуміння сутності податків. А. Вагнер інтерпретував податки як цільовий ресурс для покриття публічних запитів і водночас як дієвий інструмент регулювання перерозподілу національних благ, сформованих у ринковому середовищі [109]. М. П. Кучерявенко позиціонує податок як специфічну еквівалентну вартість за надання державою монопольних суспільних послуг у процесі реалізації її фундаментальних функцій [61].

К. Р. Макконелл та С. Л. Брю акцентують увагу на імперативності: податок трактується як примусове відчуження капіталу підприємства чи домогосподарства на користь уряду без отримання безпосередньої зустрічної вигоди, що відрізняє його від штрафних санкцій за правопорушення [71].

Для формування ефективної облікової політики та удосконалення механізму управління оподаткуванням, менеджмент повинен чітко розмежовувати категорії платежів відповідно до норм Податкового кодексу України (ст. 6). Податок дефінується як імперативний, безумовний та обов'язковий трансферт коштів до бюджету, що здійснюється на основі чинної нормативної бази. Для підприємства це означає безповоротне вилучення частки доданої вартості без прямого матеріального відшкодування [87]. Збір (плата, внесок) на відміну від податку, передбачає отримання суб'єктом певної преференції чи спеціальної вигоди (юридично значущої дії) з боку органів влади чи місцевого самоврядування [87]. Розуміння цієї відмінності є критичним для коректної класифікації витрат у бухгалтерському обліку та стратегічного планування податкових потоків, оскільки саме ці параметри визначають склад і структуру податкового навантаження аграрного підприємства.

Конституційний базис податкового обов'язку, закріплений у ст. 67 Основного Закону України, визначає імперативність та загальнообов'язковість фіскальних платежів як фундаментальну умову функціонування держави [47, 54]. У межах удосконалення механізму управління оподаткуванням на підприємстві особливого значення набуває Податковий кодекс України (ПКУ), який виступає основним регулятором відносин у цій сфері. ПКУ не лише детермінує вичерпну номенклатуру податків, а й регламентує права та обов'язки сторін, компетенції фіскальних органів та міру відповідальності за порушення податкової дисципліни [87]. Для менеджменту це формує жорстке правове поле, у якому реалізується стратегія мінімізації ризиків та оптимізації видатків.

Функціональна сутність податків відображає їхню роль як фінансової категорії, що базується на контрольно-розподільчому потенціалі фінансів. У процесі удосконалення управлінського механізму важливо розуміти синергію ключових функцій, що визначають економічну модель взаємодії бізнесу та держави. Розглянемо класифікацію функцій податків у системі менеджменту.

Фіскальна функція: виступає фундаментальною соціальною роллю податків. Вона забезпечує стабільну мобілізацію частки ВВП до бюджету для формування ресурсного базису держави. Як зазначає А.М. Поддєрьогін, через цю функцію реалізується процес перерозподілу національного продукту для фінансування суспільних потреб [124].

Регулююча функція трансформує податки з пасивного інструменту вилучення коштів у активний важіль впливу на господарську кон'юнктуру. На думку К. Ковальчук та Т. Реви, ця функція має об'єктивний характер, оскільки фіскальний тиск неминуче коригує економічну поведінку суб'єктів господарювання незалежно від суб'єктивних намірів регулятора [52].

Контрольна функція дозволяє державі відстежувати грошові потоки та оцінювати ефективність економічної діяльності, а підприємству – виступає індикатором якості внутрішнього управління.

Стимулююча функція реалізується через систему пільг та преференцій, спрямовуючи капітал у пріоритетні галузі (наприклад, аграрний сектор) або інноваційні проєкти.

Аналіз функціонального змісту оподаткування свідчить, що податки є не просто елементом видатків, а складним інструментом державного регулювання економіки. Шляхом варіювання податкових ставок, впровадження специфічних режимів та пільг, держава моделює економічне середовище, у якому функціонує підприємство.

Для успішного удосконалення механізму управління оподаткуванням менеджменту необхідно враховувати діалектичну єдність цих функцій. Податки одночасно вилучають ресурс (фіскальний аспект) та створюють стимули для розвитку (регулюючий аспект). Ефективна податкова стратегія підприємства повинна базуватися на використанні регуляторних механізмів держави для зміцнення власної фінансової стійкості, забезпечуючи при цьому баланс інтересів власників, суспільства та контролюючих органів.

Соціально-економічний базис оподаткування проявляється у діалектичній єдності двох векторів: акумуляції фінансових ресурсів у бюджетній системі та

стратегічного коригування макроекономічних пропорцій. В управлінському аспекті податки функціонують як регулятори, що здатні стимулювати інвестиційну активність або, навпаки, стримувати розвиток окремих галузей залежно від фіскальної політики держави.

У сучасній практиці країн ОЕСР домінує підхід, що диференціює фіскальні платежі на п'ять ключових сегментів: оподаткування доходів та прибутку, соціальні внески, податки на капітал (власність), податки на споживання (товари та послуги) та інші специфічні збори. З позиції об'єкта оподаткування виокремлюють три фундаментальні категорії:

доходи та прибутки – об'єктом є фінансовий результат юридичних осіб або заробітна плата персоналу;

споживання – податки, що стягуються під час використання доходу (ПДВ, акцизи). В Україні акцизна система структурована на універсальну (загальний оборот) та специфічну (конкретні групи підакцизних товарів);

власність – фіскальний тиск на рухоме та нерухоме майно підприємства.

Для удосконалення механізму управління оподаткуванням критично важливо враховувати рівень адміністрування та розподілу податків, що закріплено у Податковому кодексі України [87].

Загальнодержавні податки та збори характеризуються уніфікованими ставками на всій території країни. До цієї групи належать податок на прибуток, ПДВ, ПДФО, акцизи, екологічний податок, мито та рентні платежі. Їх розподіл між бюджетами різних рівнів жорстко регламентований Бюджетним кодексом, що створює стабільні орієнтири для фінансового прогнозування підприємства.

Місцеві податки та збори формують територіальну специфіку фіскального навантаження. Органи місцевого самоврядування (ради громад) мають повноваження встановлювати ставки в межах законодавчих коридорів для:

податку на майно (нерухомість, земля, транспорт);

єдиного податку (що є ключовим для суб'єктів малого та середнього агробізнесу);

спеціальних зборів (туристичний, за паркування).

Обов'язковими для встановлення на місцевому рівні є єдиний податок та податок на нерухомість. Оскільки ці платежі повністю акумулюються у місцевих бюджетах, вони визначають рівень взаємодії підприємства з територіальною громадою та впливають на вибір географічної локації бізнес-проектів.

Види податків та їх вплив на підприємства представлено в табл.1.1.

Таблиця 1.1

Види податків та їх вплив на суб'єкт господарювання

Категорія податку	Економічна сутність та характеристика	Вплив на систему фінансового менеджменту
Пряме оподаткування (Податок на прибуток підприємств)	Об'єктом виступає безпосередньо отриманий фінансовий результат (прибуток), що робить цей податок індикатором ефективності діяльності.	Прямо корелює з інвестиційним потенціалом; висока ставка вилучає ресурс, призначений для капіталізації та виплати дивідендів.
Непряме оподаткування (ПДВ, акцизний збір)	Виступають ціноутворюючим чинником, оскільки включаються до вартості реалізації та перекладаються на кінцевого споживача.	Критично впливають на динаміку грошових потоків (Cash Flow), швидкість оборотності оборотних активів та ліквідність.
Фіскальне навантаження на фонд оплати праці (ЄСВ, ПДФО, Військовий збір)	Базою оподаткування є витрати на персонал та інші виплати фізичним особам.	Визначають загальну стратегію управління персоналом, рівень конкурентоспроможності заробітної плати та структуру операційних витрат.
Місцеві податки та збори (Податок на майно, земельний податок тощо)	Регулюються органами місцевого самоврядування в межах законодавчо встановлених коридорів.	Формують територіальну специфіку витрат; впливають на прийняття рішень щодо географічної локації виробничих потужностей.

У контексті удосконалення механізму управління оподаткуванням на підприємстві податковий облік трансформується з пасивної системи фіксації даних у стратегічний інформаційний ресурс. Згідно з концептуальним підходом Л. С. Петрової та П. С. Андрєєва, пріоритетною метою податкового обліку є генерація масиву релевантної та верифікованої інформації для державних

регуляторів, що дозволяє прецизійно обчислити обсяг фіскальних зобов'язань та сформулювати звітність для моніторингу нарахувань. У макроекономічному вимірі цей процес спрямований на стабільне акумулювання фінансових ресурсів у бюджетній системі країни [84].

Ефективність функціонування податкового механізму на мікрорівні забезпечується через реалізацію низки критичних завдань, що систематизовані у науковій літературі [75]:

директивний контроль – нагляд за повнотою та дотриманням таймінгу перерахування податкових платежів до бюджетів усіх ієрархічних рівнів;

методологічна точність – забезпечення ідентифікації бази оподаткування та своєчасне обчислення сум зборів, що підлягають сплаті;

регламентація звітності – моніторинг процесів формування та подання фіскальних декларацій у встановлені законодавством терміни;

комплаєнс-моніторинг – забезпечення суворої відповідності облікових процедур актуальним нормативно-правовим актам та стандартам ведення звітності.

Облік фіскальних розрахунків на сучасному підприємстві перестає бути виключно технічним інструментарієм бухгалтерії. Він перетворюється на фундаментальний управлінський механізм, що дозволяє менеджменту ідентифікувати податкові ризики на етапі їх зародження та адаптувати фінансову стратегію до динамічних умов ринку.

Стратегічний курс України на інтеграцію до європейського економічного простору диктує нові вимоги до архітектури податкового менеджменту. Гармонізація вітчизняного законодавства з регламентами ЄС передбачає імплементацію принципів прозорості, високої фіскальної відповідальності та адаптацію облікових стандартів до європейських директив.

Ключовим аспектом удосконалення механізму управління оподаткуванням є конвергенція податкового обліку з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). Уніфікація підходів до відображення податкових активів та зобов'язань не лише підвищує якість аналітичних даних,

а й створює сприятливий ландшафт для залучення іноземних інвестицій, забезпечуючи транспарентність бізнесу для міжнародних партнерів.

1.2. Цільові орієнтири та функціональні завдання податкового аудиту як інструмента контролю в механізмі управління оподаткуванням

В умовах сучасної макроекономічної турбулентності відсутність збалансованого вектора розвитку бізнесу стає критичним викликом для суб'єктів господарювання. Дефіцит державної підтримки, обмеженість інвестиційних ресурсів та надмірний фіскальний тиск часто спонукають менеджмент до навмисної деформації фінансових показників. Такі дії спрямовані на нівелювання реальних результатів діяльності з метою уникнення податкових зобов'язань, що в довгостроковій перспективі деструктивно впливає на соціально-економічну стабільність держави та фінансову безпеку самого підприємства.

Очікувана стабілізація правового поля після прийняття Податкового кодексу України не була повною мірою реалізована. Фіскальна система залишається недостатньо прозорою, а процеси адміністрування – надмірно складними. Перманентна волатильність податкових норм та щорічні корективи до законодавства створюють бар'єри для удосконалення механізму управління оподаткуванням, оскільки ефективне стратегічне планування можливе лише за умови передбачуваності та сталості «правил гри» [108].

Ключова проблематика розвитку аудиторського сектору в Україні полягає у відсутності комплексних методичних алгоритмів, адаптованих до практичних потреб бізнесу. Незважаючи на розгалужену мережу суб'єктів аудиторської діяльності, фахівці часто стикаються з організаційно-методологічними розривами. Вирішення цієї проблеми лежить у площині інтеграції фундаментальних теоретичних напрацювань із прикладним інструментарієм. Розробка та впровадження спеціалізованих методик перевірки фіскальних об'єктів дозволить суттєво підвищити якість аудиту та забезпечити надійність внутрішнього контролю підприємства [75].

Головна мета аудиту розрахунків за податками полягає у формуванні об'єктивного професійного висновку щодо відповідності фіскальних операцій суб'єкта господарювання вимогам чинного законодавства. У контексті удосконалення управлінського механізму, аудит виступає інструментом підтвердження легітимності обліку зобов'язань перед бюджетами всіх ієрархічних рівнів.

Для реалізації цієї мети необхідно забезпечити вирішення наступних завдань:

критична оцінка повноти та своєчасності нарахування податкових платежів;

верифікація точності відображення податкових зобов'язань у звітності;

ідентифікація та систематизація джерел інформаційного забезпечення аудиторського процесу [5].

Такий підхід дозволяє трансформувати аудит із формальної процедури перевірки на дієвий елемент стратегічного управління, що сприяє фінансовій стійкості та прозорості діяльності підприємства. Мета аудиту розрахунків за податками та платежами в умовах воєнного стану в Україні набуває нового значення, враховуючи економічні та соціальні виклики, з якими стикається держава. З огляду на це, аудит зосереджується на кількох ключових аспектах.

У період дії правового режиму воєнного стану фінансова стабільність національної економіки трансформується у стратегічний пріоритет, оскільки спроможність держави фінансувати сектор оборони, соціальні зобов'язання та процеси рекуперації критично залежить від безперебійності податкових надходжень. У цьому контексті удосконалення механізму управління оподаткуванням через інструментарій аудиту набуває особливого значення: він виступає гарантом коректності розподілу ресурсів та запобігає ерозії бюджетної бази внаслідок фіскальних правопорушень [99].

Важливою функцією аудиторської діяльності стає верифікація цільового та ефективного використання мобілізованих державних ресурсів. В умовах дефіциту капіталу аудит допомагає мінімізувати корупційні ризики та забезпечити прозорість фінансових потоків, спрямованих на підтримку

інфраструктури та населення. Для України, яка інтегрує європейські стандарти прозорості, такий контроль є невід'ємною складовою зміцнення інституційної довіри між бізнесом, суспільством та державою.

Динамічність податкового середовища під час війни вимагає від суб'єктів аудиторської діяльності високого ступеня адаптивності. Введення специфічних податкових пільг, мораторіїв та особливих режимів оподаткування аграрного сектору потребує від аудиторів:

оперативного оновлення перевірочних процедур відповідно до новел ПКУ;

глибокого аналізу правомірності застосування преференцій на підприємствах;

інтеграції міжнародних стандартів аудиту (МСА) для забезпечення високої якості висновків у межах ринку, що розвивається.

В умовах макроекономічної нестабільності зростає схильність суб'єктів господарювання до агресивного податкового планування та мінімізації зобов'язань. Удосконалений механізм аудиту дозволяє вчасно ідентифікувати ознаки ухилення від оподаткування, забезпечуючи дотримання правових норм. Це стає важливим фактором стабілізації економіки, що дозволяє державі уникати критичних втрат доходів у кризовий період.

В умовах воєнного стану функціональне навантаження на аудит фіскальних розрахунків трансформується – він стає гарантом фінансового резильєнту держави та інструментом превенції системних правопорушень. У межах удосконалення механізму управління оподаткуванням, аудит виступає не лише як зовнішній контроль, а як аналітичний фільтр, що забезпечує прозорість ресурсних потоків та адаптацію суб'єкта господарювання до кризових економічних реалій.

Ефективність аудиторського висновку прямо залежить від глибини попереднього вивчення специфіки діяльності клієнта. Для забезпечення репрезентативності результатів перевірки, аудитор повинен реалізувати

комплекс підготовчих процедур, спрямованих на формування цілісного профілю платника податків [5, 27, 59]:

інституційний аудит – верифікація юридичного статусу, дати реєстрації, форми власності та організаційно-правової структури (включаючи аналіз розгалуженості філіальної мережі);

операційний аналіз – ідентифікація фактичних видів діяльності та їх відповідність статутним документам; оцінка номенклатури товарів і послуг;

аналіз фіскальних преференцій – детальне вивчення операцій, що підпадають під пільгові режими оподаткування, що є критичним для аграрного сектора;

моніторинг розрахункової інфраструктури – перевірка банківських рахунків, легітимності використання реєстраторів розрахункових операцій (РРО) та дотримання касової дисципліни.

зовнішньоекономічний вектор – оцінка обсягів та характеру експортно-імпортних операцій;

ретроспективний аналіз – вивчення матеріалів попередніх документальних перевірок та стану виконання прийнятих за ними податкових рішень;

документарна верифікація – критичний аналіз фінансової, статистичної та податкової звітності підприємства;

оцінка систем обліку – дослідження логістики руху ТМЦ та готової продукції в межах виробничого циклу, а також тестування надійності існуючої системи бухгалтерського та податкового обліку.

Аудит розрахунків з бюджетом у сучасній Україні набуває статусу стратегічного фінансового контролю. Його місія полягає у верифікації комплаєнсу – повної відповідності податкової практики підприємства вимогам динамічного законодавства. В умовах воєнного стану це сприяє не лише наповненню бюджету, а й мінімізації антикорупційних ризиків, що зміцнює інвестиційний потенціал країни.

Системне виконання вищезазначених процедур дозволяє аудитору оперативно реагувати на законодавчі новели, забезпечуючи підприємству

захист від фінансових санкцій, а державі – стабільність її фінансового базису. Таким чином, аудит стає невід’ємним елементом механізму управління оподаткуванням, що забезпечує життєздатність бізнесу в умовах правової та економічної турбулентності.

1.3. Місце обліково-звітної інформації в системі стратегічного податкового менеджменту

У структурі бухгалтерського обліку податкова звітність посідає ключове місце, трансформуючись у фундаментальний інструмент верифікації та моніторингу фінансових зобов’язань. У межах удосконалення механізму управління оподаткуванням, звітність реалізує подвійний функціональний вплив: екзогенний (підтвердження легітимності розрахунків перед державними регуляторами) та ендогенний (використання даних для внутрішнього контролю ліквідності та оптимізації грошових потоків). Дотримання критеріїв прецизійності, транспарентності та оперативності подання звітності є не лише вимогою комплаєнсу, а й основою ділової репутації суб’єкта господарювання.

Критична дестабілізація економічного середовища, спричинена воєнною агресією, зумовила інтенсивну трансформацію фінансового законодавства. Державна стратегія підтримки бізнесу через запровадження специфічних преференцій, мораторіїв та особливих галузевих режимів потребує від підприємств високого ступеня адаптивності. Для управлінського апарату це означає:

перманентну модернізацію облікових алгоритмів відповідно до законодавчих новел;

інтенсифікацію роботи бухгалтерських служб для запобігання помилкам при нарахуванні зобов’язань у нестабільних умовах;

інтеграцію нових механізмів податкового планування, що враховують тимчасові пільги та особливі умови адміністрування.

Процес конвергенції українського правового поля з нормами Європейського Союзу виступає потужним каталізатором модернізації системи фінансової звітності. Наближення до стандартів ЄС передбачає імплементацію жорстких вимог до прозорості та посилення якості фінансового контролю.

Для вітчизняних підприємств, особливо в сегменті малого та середнього бізнесу, інтеграція Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та європейських регламентів створює певні виклики:

ускладнення процедур – зростання вимог до деталізації та обґрунтування податкових показників;

ресурсна ємність – потреба в інвестиціях у професійний розвиток персоналу та спеціалізоване програмне забезпечення;

інституційний комплаєнс – приведення внутрішніх регламентів у відповідність до міжнародних стандартів для підвищення інвестиційної привабливості [99].

Таким чином, у межах удосконалення механізму управління оподаткуванням, податкова звітність перестає бути формальним фіналом облікового циклу, стаючи стратегічним інтерфейсом взаємодії бізнесу з глобальними та національними ринками.

Процес формування податкової звітності в сучасних реаліях характеризується високим рівнем трудомісткості та інтелектуальної місткості. У межах удосконалення механізму управління оподаткуванням, підприємства змушені трансформувати статичні облікові системи у гнучкі адаптивні моделі, здатні миттєво реагувати на законодавчі флуктуації. Для фахівців з обліку та аудиту це зумовлює потребу в екстраординарній кваліфікації та здатності до прийняття рішень у ситуаціях високої регуляторної невизначеності. Під час дії воєнного стану непередбачуваність фінансових новел значно підвищує витрати часу та адміністративний тиск на бухгалтерські служби [102].

Податковий сегмент слід ідентифікувати як спеціалізовану підсистему загальної системи бухгалтерського обліку. Її функціональне призначення полягає у:

первинній документації та систематизації інформації відповідно до вимог податкового права;

прецизійному визначенні об'єктів оподаткування та розрахунку бази нарахування;

імплементції алгоритмів обчислення та своєчасної трансляції платежів до бюджетної системи;

верифікації та агрегуванні даних для формування підсумкової фіскальної звітності.

Податкова звітність, представлена у формі декларацій та розрахунків, є ключовим структурним компонентом загального документообігу підприємства. Вона детермінує графік роботи фінансових служб та встановлює чіткі часові межі виконання фіскальних зобов'язань.

Відповідно до норм Податкового кодексу України, архітектура кожного податку базується на трьох імперативних елементах [87]:

подання податкової декларації – формалізоване звітування про фінансовий результат або об'єкт оподаткування;

граничний строк сплати – часовий регламент, що мінімізує ризики нарахування пені;

порядок розрахунку – легітимний алгоритм перерахування коштів до відповідних бюджетних рівнів.

Системне поєднання внутрішніх викликів та вимог євроінтеграції вимагає від менеджменту посиленої уваги до прозорості та відповідності міжнародним стандартам. Удосконалення цього аспекту облікової роботи є критично важливим для забезпечення фінансової стабільності та комплаєнсу підприємства в умовах перманентної кризи.

Сучасна система адміністрування фіскальних платежів базується на конвергенції облікових методів та аналітичного опрацювання інформації. Це дозволяє нівелювати ризики, що виникають в умовах регуляторної турбулентності.

Регламентация податкових процедур згідно з ПКУ виглядає наступним чином:

місячний цикл – декларування здійснюється протягом 20 календарних днів після завершення звітного місяця;

квартальний та піврічний періоди – граничний термін подання звітності становить 40 календарних днів;

річне звітування – залежно від статусу платника (фізична чи юридична особа), термін подання варіюється від 40 до 60 календарних днів [87].

Важливим елементом контролю є дотримання платіжної дисципліни: сума зобов'язання, визначена у декларації, має бути перерахована до бюджету протягом 10 календарних днів після закінчення терміну її подання [8]. Будь-яка девіація від цього графіку автоматично активує механізми фінансової відповідальності, що негативно впливає на ліквідність.

Облік у системі оподаткування слід інтерпретувати як високотехнологічну інформаційну структуру, яка за допомогою методів фіксації та агрегування формує масив даних для прийняття обґрунтованих рішень. Ключовим аспектом менеджменту тут є чітка класифікація об'єктів оподаткування, якими виступають:

майнові ресурси та активи (земля, нерухомість);

результативні показники (дохід, чистий прибуток);

вартісні обороти (реалізація товарів, операції з доданою вартістю).

Глибоке розуміння природи цих об'єктів дозволяє менеджменту легітимно коригувати податкове навантаження, забезпечуючи фінансову стабільність і відповідність діяльності стратегічним пріоритетам підприємства.

У системі фінансового менеджменту податкова звітність розглядається як центральний об'єкт верифікації, що акумулює в собі результати взаємодії суб'єкта господарювання з фіскальними органами. Комплекс декларацій, розрахунків та супровідних документів слугує документальним підтвердженням легітимності нарахування та своєчасності виконання податкових обов'язків. Аудиторська оцінка цього масиву даних спрямована на нівелювання ризиків, пов'язаних із санкціями, донарахуваннями або обмеженням операційної діяльності, що є критичним для забезпечення транспарентності та правової безпеки бізнесу.

Особлива значущість аудиту звітності проявляється в умовах правового режиму війни, коли стабільність бюджетних надходжень визначає оборонний та соціальний потенціал держави. Для підприємства цей період характеризується динамічним впровадженням специфічних пільг та преференцій, правильність застосування яких потребує ретельного незалежного підтвердження. Аудит у цьому контексті трансформується у дієвий механізм захисту державних інтересів та інструмент запобігання використанню правової турбулентності для агресивної мінімізації податків.

Постійні корективи фіскального законодавства, перегляд ставок та введення нових режимів оподаткування створюють додаткові виклики для професійного середовища. Сучасна аудиторська практика вимагає:

- високої оперативності – негайна адаптація методик перевірки до оновлених норм ПКУ;

- аналітичної глибини – деталізація перевірки з огляду на можливі правові колізії;

- інтеграції МСА – впровадження міжнародних стандартів аудиту для підвищення якості контрольних процедур [99].

В умовах економічної нестабільності зростає ризик навмисного викривлення звітності з метою фіскальної оптимізації через «правові прогалини». Роль аудиту полягає у своєчасній ідентифікації таких спроб та зміцненні податкової дисципліни. Крім того, прозорість виконання податкових зобов'язань стає індикатором надійності компанії для зовнішніх стейкхолдерів та інвесторів, мінімізуючи корупційні ризики та підтверджуючи стабільність бізнес-моделі.

Отже, аудит податкової звітності є невід'ємним елементом системи фінансового контролю, що забезпечує баланс між інтересами держави та стратегічною стійкістю підприємства. Незважаючи на високу трудомісткість та законодавчу мінливість, він залишається основним бар'єром на шляху фінансових правопорушень та гарантом фіскального комплаєнсу в кризовий період.

Висновок до розділу 1

В системі сучасного фінансового управління податки трансформуються з пасивної статтею видатків у динамічний об'єкт управлінського впливу. Економічна детермінація податків базується на їхній багатофункціональній природі, де фіскальна функція забезпечує ресурсний базис держави, а регулююча та стимулююча функції створюють легітимні важелі для коригування економічної поведінки підприємства.

Для ефективного менеджменту критично важливим є прецизійне розмежування податків та зборів, оскільки це визначає структуру податкового навантаження та алгоритми бухгалтерського відображення витрат. Розуміння імперативного та безповоротного характеру податку, на відміну від цільової природи збору, дозволяє керівництву аграрного підприємства здійснювати якісне стратегічне планування податкових потоків. Податковий кодекс України при цьому виступає жорстким правовим полем, у межах якого реалізується стратегія мінімізації ризиків та оптимізації видатків.

Дослідження цільових орієнтирів податкового аудиту підтвердило його статус як фундаментального інструмента контролю в загальному механізмі управління. В умовах макроекономічної турбулентності та воєнного стану аудит перетворюється на гаранта фінансового резильєнту держави та інструмент превенції системних правопорушень. Основна місія аудиту в цей період полягає у верифікації податкового комплаєнсу – повної відповідності фіскальної практики підприємства динамічному законодавству, що особливо важливо при застосуванні специфічних пільг та преференцій в аграрному секторі.

Ефективність функціонування податкового механізму на мікрорівні забезпечується через реалізацію завдань директивного контролю, методологічної точності обчислень та суворого моніторингу регламентації звітності. Облік фіскальних розрахунків перестає бути суто технічним інструментарієм і стає стратегічним інформаційним ресурсом, що дозволяє менеджменту ідентифікувати податкові ризики на етапі їх зародження.

Окрему увагу приділено місцю обліково-звітної інформації в системі стратегічного менеджменту. Податкова звітність реалізує подвійний вплив: екзогенний, забезпечуючи легітимність перед регуляторами, та ендогенний, виступаючи інструментом контролю ліквідності. Встановлено, що дотримання платіжної дисципліни та часових регламентів подання декларацій є не лише вимогою закону, а й основою ділової репутації суб'єкта господарювання. Будь-яка девіація від встановлених графіків автоматично активує механізми фінансової відповідальності, що негативно впливає на загальну стабільність бізнесу.

Стратегічний вектор розвитку України, спрямований на інтеграцію до європейського економічного простору, вимагає конвергенції податкового обліку з Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ). Гармонізація з регламентами ЄС, попри зростання адміністративного тиску та трудомісткості процесів, створює прозорий ландшафт для залучення іноземних інвестицій та зміцнює інституційну довіру між бізнесом і міжнародними партнерами.

Таким чином, у першому розділі обґрунтовано, що управління оподаткуванням на сучасному підприємстві є складною ієрархічною системою, де аудит та облікова інформація виконують роль аналітичних фільтрів. Саме системний підхід до податкового менеджменту, що базується на принципах транспарентності та високої фіскальної відповідальності, забезпечує життєздатність бізнесу в умовах правової та економічної турбулентності.

РОЗДІЛ 2.

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ОПОДАТКУВАННЯМ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1. Діагностика фінансово-господарського стану ТОВ «Рурба» та оцінка параметрів його облікової політики

Ефективність механізму управління оподаткуванням безпосередньо залежить від стану галузі, у якій оперує суб'єкт господарювання. Сільськогосподарський сектор, що є базисом національної економіки України, до 2022 року демонстрував стійку динаміку зростання (5–6% щорічно), формуючи до 16% ВВП (з урахуванням переробки). Україна утримувала лідерство на світових продовольчих ринках, забезпечуючи 6% глобальної торгівлі агропродукцією [47].

Однак тривала воєнна агресія спричинила масштабну дестабілізацію галузевих пропорцій, що критично вплинуло на фінансовий ландшафт усіх учасників ринку, включаючи ТОВ «Рурба». Системні виклики для аграрного менеджменту в сучасних умовах включають ресурсні втрати (скорочення посівних площ (втрачено понад 20% угідь по країні) та руйнування виробничих потужностей); логістичний колапс (деформація традиційних збутових ланцюгів та блокування експортних коридорів, що призвело до зниження обсягів виробництва агропродукції до рівня 2014 року); кризу у тваринництві (суттєве зменшення поголів'я – ВРХ – на 9%, свиней – на 6%, що детермінує дефіцит сировини для переробної ланки та втрату зовнішніх ринків) [47].

У контексті розробки стратегій удосконалення фіскального менеджменту, фокус дослідження спрямовано на діяльність товариств з обмеженою відповідальністю (ТОВ) «Рурба». Підприємство функціонує в умовах високої регуляторної турбулентності, характерної для сучасного агросектору, що вимагає побудови гнучкої системи обліку та контролю.

ТОВ «Рурба» – агропромислове підприємство, зареєстроване 30 травня 2007 року з кодом ЄДРПОУ 35165461 у м. Дніпро Дніпропетровської області. Основним керівником компанії є Сирватко Володимир Олексійович.

Засновниками та бенефіціарами підприємства вказані Сироватко Володимир Олексійович та Зайцева Ірина Олексіївна.

Основним видом економічної діяльності ТОВ «Рубра» є вирощування зернових і технічних культур (КВЕД 01.11.0) – сектор, що є ключовим у сільському господарстві та аграрному виробництві. Крім того, підприємство має низку додаткових видів діяльності, серед яких: вирощування овочів, фруктів, ягід та саджанців; оптова торгівля різними товарами; будівництво будівель; дослідження ринкової кон'юнктури; інші види оптової торгівлі. Таке поєднання видів діяльності свідчить про те, що підприємство не лише займається аграрним виробництвом, але й може виконувати комплексні операції із зберіганням, збутом, дослідженням ринку та будівельними роботами, що говорить про багатoproфільність бізнес-моделі в межах аграрного сектору.

У своїй роботі ТОВ «Рубра» спрямовує зусилля на забезпечення продуктивного виробництва зернових та технічних культур, що є важливою складовою агропромислового виробничого ланцюга України. Діяльність підприємства включає використання земельних ресурсів для рослинництва, а також можливу участь у оптових торговельних операціях сільськогосподарською продукцією.

Варто зауважити, що ТОВ «Рубра» є повноцінним комерційним суб'єктом. Це зумовлює специфіку його управлінських завдань:

- максимізація чистого прибутку при одночасному дотриманні високої податкової дисципліни;

- адаптація облікової політики до специфічних податкових пільг, запроваджених державою для підтримки агровиробників у кризовий період;

- оптимізація податкового навантаження з метою вивільнення обігових коштів для відновлення логістики та виробничих циклів;

Діагностика стану ТОВ «Рубра» дозволяє оцінити життєздатність існуючого механізму управління оподаткуванням та ідентифікувати зони для його подальшої модернізації.

Для побудови адаптивного механізму управління оподаткуванням необхідно враховувати специфіку безпекового та економічного середовища, у

якому функціонує об'єкт дослідження. Географічне розташування земельних угідь ТОВ «Рурба» відносно лінії фронту дозволило підприємству зберегти виробничий потенціал у перший рік повномасштабного вторгнення. Відсутність прямого фізичного впливу на виробничі активи у 2022 році забезпечила можливість повноцінного проведення весняно-польових робіт та збереження тваринницького комплексу без необхідності релокації. Проте ескалація ракетних обстрілів прилеглих територій у 2023 році актуалізувала потребу в посиленні безпекового менеджменту. Попри ці загрози, підприємство демонструє високий рівень операційної стійкості, забезпечуючи безперервність технологічних циклів – від посівної кампанії до догляду за поголів'ям тварин.

Водночас фінансова результативність ТОВ «Рурба» зазнала суттєвого тиску внаслідок дії комплексу негативних макроекономічних чинників:

деформація логістичних ланцюгів – розірвання стабільних каналів дистрибуції продукції вимагає перегляду стратегій збуту та пошуку нових партнерів, що часто супроводжується зростанням витрат на транспортування;

валютна волатильність та інфляція – девальвація національної валюти щодо долара США та євро призвела до здорожчання імпортованих компонентів (ЗЗР, насіння, паливно-мастильні матеріали), що безпосередньо впливає на собівартість продукції та податкову базу з ПДВ;

кадровий дефіцит – міграційні процеси, викликані небезпекою, спричинили відтік кваліфікованого персоналу, що потребує оптимізації процесів управління трудовими ресурсами та фондом оплати праці.

Сукупність цих факторів трансформує підходи до податкового планування на підприємстві. В умовах інфляційного зростання витрат та нестабільності доходів, механізм управління оподаткуванням має бути спрямований на:

мінімізацію податкових ризиків, пов'язаних із несвоєчасною реєстрацією податкових накладних через технічні або логістичні збої;

моніторинг ліквідності для запобігання касовим розривам, спричиненим валютними коливаннями;

використання державних програм підтримки та специфічних податкових режимів для агровиробників з метою стабілізації чистого грошового потоку.

Детальні показники обсягів діяльності ТОВ «Рурба» за період з 2022 по 2024 рр наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка показників розміру ТОВ «Рурба» за 2022-2024 рр.

№ п/п	Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Зміни у % 2024 р. до 2022 р.
1	Валова продукція в постійних цінах 2016 року, тис. грн	33842,1	22885	34555,7	102,1
2	Товарна продукція, тис. грн	46953	36822	49271	104,9
3	Площа с.-г. угідь – всього, га	4271	4271	4271	-
4	Середньооблікова чисельність працівників, чол.	93	94	85	91,4
5	Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	26334,5	30923	33708,5	128
6	Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	21759,5	27383	29073,5	133,6
7	Чисельність тварин у переводі на умовну ВРХ, гол.	332	270	268	80,7
8	Чистий прибуток, тис. грн	11898	5254	4262	35,8
9	Рівень рентабельності, %	88,2	35,9	9,4	-78,8
10	Норма прибутку господарства, %	24,7	9	6,8	-17,9

Аналіз динаміки ключових індикаторів розміру та результативності ТОВ «Рурба» за період 2022-2024 рр. (табл. 2.1) свідчить про високий ступінь адаптивності підприємства до кризових умов, попри суттєве зниження фінансової ефективності.

У 2024 р. обсяг валової продукції (у порівнянних цінах) продемонстрував відновлення, сягнувши 34555,7 тис. грн, що на 2,1% перевищує показник довоєнного 2022 р. Товарна продукція у фактичних цінах зросла на 4,9% порівняно з базовим періодом, склавши 49271,0 тис. грн, що свідчить про намагання менеджменту підтримувати обсяги реалізації в умовах інфляційного тиску. Площа сільськогосподарських угідь залишається незмінною протягом

усього періоду (4271 га), що забезпечує стабільну базу для нарахування земельного податку або орендної плати. Проте спостерігається скорочення персоналу: середньооблікова чисельність працівників зменшилася з 94 осіб у 2023 р. до 85 осіб у 2024 р. (на 8,6%), що безпосередньо корелює зі зменшенням об'єкта оподаткування ПДФО та ЄСВ.

Середньорічна вартість основних засобів зросла на 28%, а оборотних активів – на 33,6%. Зростання вартості оборотних засобів до 29073,5 тис. грн у 2024 р. зумовлене управлінським рішенням щодо формування значних страхових запасів насіння, добрив та ПММ для нівелювання логістичних ризиків.

Попри збереження позитивних обсягів виробництва, фінансовий результат ТОВ «Рурба» демонструє стрімку деградацію, що ускладнює процес стратегічного податкового планування. Порівняно з 2022 р., обсяг чистого прибутку у 2024 р. обвалився на 64,2% (з 11898,0 тис. грн до 4262,0 тис. грн), що суттєво звужує можливості для капітальних інвестицій.

Найбільш критичне падіння зафіксовано за рівнем рентабельності, який у 2024 р. склав лише 9,4%, що на 78,8 в.п. менше за рівень 2022 р. Норма прибутку господарства також знизилася до 6,8%.

Зниження прибутковості за умови зростання вартості активів створює ризик податкового дисонансу: підприємство стикається з високим навантаженням за майновими податками (через ріст вартості основних засобів) при одночасному падінні податку на прибуток. У межах удосконалення механізму управління менеджменту необхідно сконцентруватися на оптимізації витрат на утримання запасів та пошуку інструментів податкового стимулювання, передбачених для аграріїв у воєнний час.

У системі фінансового менеджменту грошові надходження від реалізації виступають базисним індикатором, що визначає рентабельність окремих підрозділів і формує загальний фінансовий результат підприємства. Динаміка доходів від збуту безпосередньо детермінує обсяг чистого прибутку та, як наслідок, потенціал для виконання податкових зобов'язань.

Аналіз обсягів та компонентного складу товарної продукції ТОВ «Рурба» за період 2022–2024 рр. (табл. 2.2) дозволяє ідентифікувати стратегічні зміни у виробничій програмі під впливом зовнішніх викликів. Якщо у 2022–2023 рр. діяльність підприємства характеризувалася зерново-соняшниковою спеціалізацією, то у 2024 р. вектор змістився у бік зерново-молочного напрямку.

Таблиця 2.2

Обсяг і структура товарної продукції ТОВ «Рурба» за 2022-2024 рр.

№ з/п	Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Зміни у % 2024 р. до 2022 р.
1	Валова продукція в постійних цінах 2016 року, тис. грн	33842,1	22885	34555,7	102,1
2	Товарна продукція, тис. грн	46953	36822	49271	104,9
3	Площа с.-г. угідь – всього, га	4271	4271	4271	0
4	Середньооблікова чисельність працівників, чол.	93	94	85	91,4
5	Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	26334,5	30923	33708,5	128
6	Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	21759,5	27383	29073,5	133,6
7	Чисельність тварин у переводі на умовну ВРХ, гол.	332	270	268	80,7
8	Чистий прибуток, тис. грн	11898	5254	4262	35,8
9	Рівень рентабельності, %	88,2	35,9	9,4	-78,8
10	Норма прибутку господарства, %	24,7	9	6,8	-17,9

Спостерігається суттєве скорочення ролі олійних культур; зокрема, питома вага насіння соняшнику в структурі виручки зменшилася з 30% у 2022–2023 рр. до 13,9% у 2024 р. Тваринництво традиційно забезпечувало близько третини товарної маси, досягнувши показника 32,8% у 2023 р. Однак у 2024 р. зафіксовано зниження частки цієї галузі до 25%.

Зменшення питомої ваги тваринництва у звітному році зумовлене скороченням обсягів реалізації м'яса великої рогатої худоби та свинини, що потребує адаптації управлінських рішень у сфері витрат.

Дана структурна перебудова безпосередньо впливає на податковий профіль підприємства. Зменшення частки високорентабельних культур (соняшнику) та падіння обсягів реалізації м'ясної продукції призводить до звуження податкової бази, що вимагає впровадження ефективніших механізмів контролю за собівартістю та податковим навантаженням.

В операційному менеджменті фінансова стійкість суб'єкта господарювання у короткостроковому періоді детермінується його ліквідністю та здатністю до безперебійного виконання розрахункових операцій. Рівень платоспроможності слугує індикатором спроможності організації погашати довгострокові зобов'язання, тоді як ліквідність відображає готовність компанії до оперативного розрахунку за поточними боргами та швидкість конвертації активів у грошовий еквівалент.

Для оцінки ефективності управління грошовими потоками та контролю фінансових ризиків на ТОВ «Рурба» використовується система нормативних коефіцієнтів (табл. 2.3):

коефіцієнт абсолютної ліквідності – демонструє частку короткострокових зобов'язань, яку підприємство може покрити негайно за рахунок грошових коштів та їх еквівалентів;

коефіцієнт швидкої ліквідності – характеризує здатність до розрахунків за умови своєчасного завершення платежів дебіторами;

коефіцієнт поточної ліквідності – відображає загальну спроможність покривати оборотними активами поточні боргові вимоги.

Динаміка індикаторів фінансової стійкості ТОВ «Рурба», представлена у табл. 2.3, свідчить про суттєві трансформації в платіжному потенціалі організації. Протягом 2022 року всі розраховані параметри перебували в межах оптимальних значень, що підтверджувало здатність суб'єкта господарювання оперативно погашати поточні зобов'язання та акумулювати ресурси для виконання

неочікуваних вимог у короткостроковому періоді. Навіть за умов критичної нестабільності 2023 року підприємству вдалося зберегти необхідний рівень ліквідності.

Таблиця 2.3

Показники ліквідності ТОВ «Рурба»

Показник	Рекомендоване значення	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Зміна (+/-)
Коефіцієнт поточної ліквідності	> 2	19,4	4,3	9,4	-10
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,7 – 0,8	4,1	1	0,6	-3,5
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\geq 0,2$	3,8	0,8	0,5	-3,4

Однак у звітному 2024 році зафіксовано виражену деградацію показників, зумовлену макроекономічним тиском воєнного стану: коефіцієнт швидкої ліквідності опустився нижче нормативного порогу, склавши 0,6, що сигналізує про дефіцит високоліквідних активів для негайного розрахунку з кредиторами; коефіцієнт абсолютної ліквідності продемонстрував низхідний тренд, проте все ще утримується на рівні 0,5, що перевищує рекомендований мінімум і дає змогу частково нівелювати ризики касових розривів.

В умовах ескалації зовнішніх загроз стратегічна стійкість агропідприємства прямо корелює з ефективністю адміністрування оборотних активів, які виступають найбільш мобільним елементом ресурсного базису та індикатором ринкової активності.

При формуванні управлінської політики щодо оборотних засобів у ТОВ «Рурба» необхідно враховувати галузеву специфіку, яка суттєво впливає на об'єктну базу оподаткування та графік податкових платежів:

біологічні та кліматичні чинники – безпосередня залежність результативності від природних умов, що ускладнює прогнозування доходів;

сезонність та виробничий цикл – тривалий період капіталізації витрат, особливо у рослинництві, що зумовлює нерівномірне податкове навантаження протягом року;

технологічна синергія – тісна інтеграція рослинництва, тваринництва та допоміжних виробництв, що потребує складного внутрішньогосподарського обліку та контролю;

дискретність грошових потоків – специфічний графік надходжень від реалізації готової продукції, що вимагає прецизійного планування ліквідності для своєчасного виконання фіскальних зобов'язань.

Оптимізація використання оборотного капіталу з урахуванням зазначених особливостей дозволяє підприємству не лише підтримувати платоспроможність, а й формувати надійне інформаційне підґрунтя для прийняття управлінських рішень у сфері оподаткування.

Ефективність менеджменту в частині експлуатації оборотних активів, зокрема управління дебіторською заборгованістю за реалізовану продукцію, верифікується через систему показників ділової активності (табл. 2.4). Ця категорія виступає інтегральним індикатором, що акумулює результативність зусиль організації, спрямованих на динамічне зростання та реалізацію стратегічних цілей. Кінцевою метою моніторингу ділової активності є генерація базису для обґрунтованих управлінських рішень, що забезпечують конкурентоспроможність суб'єкта господарювання в умовах ринкової турбулентності.

Паралельно з аналізом оборотності, критичне значення має оцінка фінансової стійкості, яка детермінує рівень автономії ТОВ «Рурба» та його захищеність від загрози банкрутства (табл. 2.4).

Розглянемо фундаментальні характеристики фінансової стійкості в системі управління:

контрольна функція – виступає об’єктом перманентного нагляду з боку фінансового менеджменту як стрижневий елемент загальної стабільності компанії;

динамічний розвиток – відображає здатність підприємства підтримувати збалансованість фінансових ресурсів, гарантуючи пропорційне зростання навіть у зонах допустимого ризику;

гарантія платоспроможності – підтверджує надійність організації як позичальника та партнера, здатного виконувати зобов’язання у довгостроковій перспективі;

капітальна структура – базується на пошуку оптимального паритету між власними та залученими коштами, що мінімізує критичну залежність від зовнішнього фінансування.

Таблиця 2.4

Тип фінансової стійкості ТОВ «Рурба» у 2022–2024 рр.

№	Показник	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+/-)
1	Власний капітал, тис. грн	53199	58453	56715	3516
2	Необоротні активи, тис. грн	30220	32689	34719	4499
3	Власні оборотні активи, тис. грн	22979	25764	21996	-983
4	Наявність власних джерел покриття запасів	22979	25764	21996	-983
5	Загальна величина джерел покриття запасів	22979	25764	21996	-983
6	Запаси і витрати, тис. грн	19063	25934	23169	4106
7	Надлишок (+) / нестача (-) власних оборотних коштів	+3916,0	-170	-1173	-5089
8	Тип фінансової стійкості	Абсолютна	Кризовий	Кризовий	Знизився

Таким чином, фінансова стійкість ТОВ «Рурба» є визначальним чинником при формуванні інвестиційної політики, визначенні кредитного потенціалу та розробці стратегічних планів розвитку. Вона дозволяє підприємству не лише оперативно реагувати на поточні виклики, а й закладати фундамент для стабільного функціонування у майбутніх періодах.

Результати аналізу динаміки фінансової стійкості ТОВ «Рурба», систематизовані у табл. 2.4, свідчать про критичну зміну фінансового статусу організації протягом 2021–2023 рр. Підприємство втратило позиції абсолютної стабільності, перейшовши у кризовий стан, що безпосередньо зумовлено стрімким падінням обсягів чистого прибутку в умовах воєнної економіки.

До ключових деструктивних чинників фінансового стану можна віднести наступні.

1. Зростання дефіциту ресурсів. Якщо у 2022 р. нестача нормальних джерел покриття витрат та запасів була мінімальною і складала 170,0 тис. грн, то у 2023 р. цей показник сягнув 1173,0 тис. грн.

2. Уповільнення темпів розвитку. Збільшення дефіциту оборотних коштів у 6,9 раза свідчить про значні труднощі у відновленні колишнього рівня фінансової незалежності.

3. Пасивна кредитна політика – протягом досліджуваного періоду ТОВ «Рурба» не залучало зовнішні джерела фінансування, такі як короткострокові банківські кредити чи довгострокові зобов'язання.

4. Обмеженість інвестиційного маневру – відсутність залученого капіталу стримує модернізацію необоротних активів та знижує ефективність експлуатації ресурсного потенціалу господарства.

Для завершення всебічної діагностики економічної ефективності ТОВ «Рурба» необхідно проаналізувати систему показників рентабельності (табл. 2.5). Рентабельність виступає фундаментальним якісним індикатором, що ілюструє рівень окупності витрат та ефективність використання капіталу в операційному циклі.

В умовах стратегічної перебудови механізму управління, моніторинг рентабельності дозволяє оцінити реальну віддачу від кожної одиниці залучених ресурсів у процесі виробництва та збуту продукції; ідентифікувати резерви для зниження собівартості та підвищення чистого доходу; сформувати базу даних для податкового планування, оскільки прибутковість є основою для обчислення фіскальних зобов'язань.

Оптимізація структури капіталу та активізація використання кредитних інструментів, за умови збереження контрольованого рівня ризику, можуть стати ключовими важелями для стабілізації фінансової стійкості підприємства у майбутніх періодах.

Таблиця 2.5

Рентабельність (збитковість) реалізації продукції ТОВ «Рурба»

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Зміна (+/-)
Чиста виручка від реалізації, тис. грн	46953	36822	49271	2318
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	17147	16587	25434	8287
Прибуток (збиток) від реалізації, тис. грн	21999	13226	4262	-17737
Рентабельність продажів, %	46,9	35,9	8,7	-38,2
Рентабельність витрат, %	88,2	35,9	9,4	-78,8
Чистий прибуток, тис. грн	11898	5254	4262	-7636

Діагностика показників рентабельності операційної діяльності протягом 2022–2024 рр. вказує на виражену деструктивну динаміку фінансових результатів ТОВ «Рурба». Після первинного зниження ефективності у 2023 р. порівняно з 2022 р., негативний тренд поглибився у 2024 р., коли рівень рентабельності за чистим прибутком опустився до критичної позначки 9,4%. Така ситуація створює суттєві перешкоди для формування фондів накопичення та обмежує інвестиційний потенціал підприємства, який у попередні періоди забезпечувався за рахунок реінвестування чистого доходу.

Деталізація структури операційних витрат свідчить, що ключовими бар'єрами для зростання прибутковості є:

інтенсивне зростання адміністративних та інших операційних витрат, що нівелює ефект від реалізації продукції;

необхідність модернізації системи управління запасами для мінімізації витрат на їх утримання та запобігання імобілізації обігових коштів;

відсутність диверсифікованих джерел фінансування, що актуалізує питання залучення довгострокового кредитування для підтримання операційної стабільності.

В межах удосконалення фінансового менеджменту ТОВ «Рурба», податкове планування розглядається як інструмент оптимізації ресурсних потоків. Об'єктивна оцінка фіскального тиску вимагає розрахунку співвідношення сукупних податкових зобов'язань до чистого операційного доходу підприємства. Такий аналітичний підхід дозволяє:

визначити реальну частку податкових вилучень у структурі витрат з урахуванням галузевої специфіки агросектору;

оцінити вплив конкретних видів податків на загальну фінансову стійкість та рівень ринкової конкурентоспроможності;

впровадити технологічні інновації у виробництво для підвищення доданої вартості та загальної рентабельності в умовах макроекономічної нестабільності.

Динаміка податкових платежів ТОВ «Рурба» за період 2022–2024 рр. та їх кореляція з обсягами виручки від реалізації систематизовані в таблиці 2.6.

Аналіз фіскальних показників ТОВ «Рурба» за період 2022–2024 рр. дозволяє зробити такі висновки щодо управління податковими потоками. Сукупний обсяг сплачених податків у 2024 р. зріс на 790,7 тис. грн порівняно з 2022 р., що корелює із загальним зростанням виручки підприємства. Рівень податкового навантаження на дохід зріс незначно – на 0,6 в.п. Найбільшу питому вагу у структурі платежів займає ПДВ, частка якого у 2024 р. склала 12,4% від доходу. Також вагомим залишається навантаження за ЄСВ (5,3%), хоча в абсолютному значенні сума внеску зменшилася на 222,9 тис. грн, що може

свідчити про оптимізацію штатної чисельності. Спостерігається суттєве зростання екологічного податку (більш ніж у 2 рази), що вимагає додаткового аналізу джерел забруднення або зміни ставок адміністрування. Стабільність частки єдиного податку (3,0–3,3%) вказує на прогнозованість витрат за цією статтею в межах діючої спрощеної системи оподаткування.

Таблиця 2.6

Податкове навантаження ТОВ «Рурба» в 2022–2024 рр.

Показник	Одиниці виміру	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Зміни за період 2024 р. до 2022 р. (+/-)
1. Дохід (виручка) від реалізації продукції (робіт, послуг)	тис. грн	46953	36822	49271	2318
2. Податки, що сплачені в бюджет – всього:	тис. грн	9616,8	6902,4	10407,5	790,7
Рівень податкового навантаження	%	20,5	18,7	21,1	0,6
у тому числі:					
єдиний податок	тис. грн	1142	1207,1	1478,1	336,1
частка у доході	%	2,4	3,3	3	0,6
податок на додану вартість	тис. грн	5520,6	3120	6128,2	607,6
частка у доході	%	11,8	8,5	12,4	0,6
екологічний податок	тис. грн	87	101,2	197,1	110,1
частка у доході	%	0,2	0,3	0,4	0,2
рентна плата	тис. грн	40,2	35,1	41,1	0,9
частка у доході	%	0,1	0,1	0,1	0
єдиний соціальний внесок (ЄСВ)	тис. грн	2827	2439	2604,1	-222,9
частка у доході	%	6	6,6	5,3	-0,7

У межах аналізу податкового навантаження ТОВ «Рурба» встановлено, що суб'єкт господарювання забезпечує нарахування та перерахування чотирьох видів

податків і єдиного соціального внеску. Оптимальна кількість податкових зобов'язань досягається завдяки застосуванню спрощеної системи оподаткування, що дозволяє легітимно уникати сплати податку на прибуток, земельного податку та низки інших загальнодержавних зборів.

Найбільш інтенсивний обсяг фіскальних вилучень зафіксовано у 2024 році (10 407,5 тис. грн), що корелює з піковими показниками чистого доходу, який є базовим індикатором для обчислення ПДВ. Відповідно у цей період рівень податкового навантаження досяг свого максимуму – 21,1%. Пріоритетними за ступенем впливу на фінансовий результат залишаються податок на додану вартість та єдиний соціальний внесок.

Обліковий процес у ТОВ «Рурба» організовано за централізованим принципом через функціонування спеціалізованої бухгалтерської служби, до штату якої входять чотири фахівці. Даний підрозділ має статус автономної структурної одиниці, чия діяльність чітко розмежована з бюджетним сектором освітньої установи. Робота кожного спеціаліста регламентована посадовими інструкціями, що мінімізує ризики дублювання функцій.

Ключові управлінські компетенції головного бухгалтера: системний контроль (організація нагляду за операційним циклом товарно-матеріальних цінностей та верифікація первинної документації); цінова та касова дисципліна (моніторинг коректності застосування тарифів, націнок та дотримання регламентів готівкових розрахунків); управління заборгованістю (адміністрування дебіторської та кредиторської заборгованості з метою підтримки ліквідності); інвентаризаційний менеджмент (проведення перевірок активів та інтеграція їхніх результатів у загальну систему обліку).

Система підпорядкованості в бухгалтерії ТОВ «Рурба» має ієрархічний характер: касир, спеціалісти з обліку виробництва та заробітної плати знаходяться у прямій детермінації від головного бухгалтера та його заступника. Це забезпечує злагодженість при розподілі функціональних завдань та оперативність підготовки звітності.

Фундаментом ведення обліку на підприємстві є чинне Положення про облікову політику. Порядок циркуляції документів визначається графіком

документообігу, проте в ході аудиту виявлено, що цей регламент не повною мірою охоплює весь масив документації. Така фрагментарність створює ризики для ефективності облікових процесів і потребує модернізації графіку для забезпечення цілісності інформаційного потоку.

2.2. Управлінська характеристика податкового портфеля ТОВ «Рурба» та оцінка фіскального навантаження

Згідно з положеннями Податкового кодексу України, ТОВ «Рурба» ідентифікується як суб'єкт господарювання, що має встановлені об'єкти оподаткування та виконує відповідні фіскальні зобов'язання. Підприємство офіційно зареєстроване у територіальному органі Державної податкової служби України, що підтверджується чинною документацією про взяття на облік платників податків.

Аналіз податкового портфеля ТОВ «Рурба» свідчить про стратегічний вибір спрощеної системи оподаткування. Підприємство класифікується як платник єдиного податку четвертої групи, що розроблена спеціально для стимулювання діяльності сільськогосподарських товаровиробників. Такий підхід дозволяє менеджменту оптимізувати адміністративні витрати на ведення обліку та зосередити ресурси на операційному розвитку.

У межах оцінки фіскального середовища нижче наведено детальну управлінську детермінацію ключових елементів кожного податкового платежу, що формує видаткову частину бюджету підприємства.

1. Єдиний податок. Функціонування системи оподаткування ТОВ «Рурба» базується на застосуванні спрощеного режиму, передбаченого для сільськогосподарських товаровиробників IV групи єдиного податку. Згідно з нормами Податкового кодексу України, до цієї категорії можуть належати юридичні особи будь-якої організаційно-правової форми, якщо питома вага виробленої ними сільгосппродукції за попередній звітний рік складає не менше 75%. Також цей статус доступний фізичним особам-підприємцям, які

працюють виключно в межах фермерського господарства за умови виконання вимог щодо самостійного вирощування, збирання та реалізації продукції без залучення найманої праці. ТОВ «Рурба» повністю відповідає критеріям, встановленим для юридичних осіб, що дає йому право на використання даної преференційної моделі оподаткування.

Об'єктом оподаткування для підприємства виступає сукупна площа сільськогосподарських угідь (ріллі, пасовищ, сіножатей, багаторічних насаджень) та земель водного фонду, якими воно володіє або користується на законних підставах. База оподаткування визначається як нормативна грошова оцінка одного гектара відповідних земель, зафіксована станом на 1 січня базового року. Право на перебування у IV групі єдиного податку підтверджується щороку шляхом перевірки цільового призначення наявних земельних ділянок та дотримання 75-відсоткового порогу власного сільськогосподарського виробництва.

Залежно від категорії земель та їх географічного розташування встановлюються диференційовані ставки податку: для загальних територій ріллі, сіножатей і пасовищ ставка становить 0,95%, тоді як для аналогічних угідь у гірських та поліських регіонах вона знижена до 0,57%. Для багаторічних насаджень стандартна ставка складає 0,57%, а в гірських чи поліських районах – 0,19%. Найвищий рівень оподаткування у розмірі 6,33% передбачений для угідь закритого ґрунту. Аналіз земельного банку ТОВ «Рурба» в Дніпропетровському районі свідчить, що до його складу входять рілля, луки та багаторічні насадження, які підлягають оподаткуванню за загальними ставками, оскільки регіон не віднесений до гірських чи поліських територій.

Перебування на спрощеній системі забезпечує ТОВ «Рурба» значні адміністративні переваги, оскільки звільняє від обов'язку сплачувати податок на прибуток підприємств, рентну плату за спеціальне використання води, а також податок на майно в частині земельного податку за ділянки, що використовуються для господарської діяльності. Крім того, фізичні особи-підприємці на цій системі звільняються від ПДФО з доходів від

агровиробництва. Податковим періодом для IV групи визначено календарний рік, а крайній термін подання річної декларації разом із відповідними розрахунками встановлено до 20 лютого.

2. Податок на додану вартість. Відповідно до положень Податкового кодексу України, статус платника податку на додану вартість (ПДВ) надається особам, які здійснюють господарську діяльність і реєструються добровільно або згідно із законодавчими вимогами. Зокрема, обов'язкова реєстрація передбачена для суб'єктів, у яких сукупний обсяг оподатковуваних операцій з постачання товарів чи послуг (включно з використанням електронних мереж) протягом останніх 12 місяців перевищив межу в 1 млн грн без урахування самого податку. Для ТОВ «Рурба» реєстрація є обов'язковою, оскільки фактичні показники доходу від реалізації продукції стабільно перевищують цей граничний рівень.

Базою оподаткування виступає договірна вартість активів, що постачаються, яка не може бути нижчою за ціну придбання, звичайну ціну або залишкову вартість для основних засобів. Окрім стандартного продажу, базою вважаються також операції, прирівняні до постачання (умовне постачання), як-от використання майна не за господарським призначенням, ліквідація основних засобів за власним бажанням або їх переведення до невиробничого складу. Об'єктом оподаткування для підприємства є операції з постачання товарів та послуг на митній території України (включаючи безоплатну передачу та фінансовий лізинг), а також ввезення та вивезення продукції через митний кордон і міжнародні перевезення.

Стандартна ставка ПДВ становить 20% і додається до ціни товарів. Проте у 2024 році для підтримки аграрного сектору та стимулювання експорту пшениці, ячменю, кукурудзи, соняшнику, сої та ріпаку продовжує застосовуватися знижена ставка у розмірі 14%. Ця преференція дозволяє ТОВ «Рурба» зменшити фіскальний тиск та підвищити конкурентоспроможність продукції. При експорті товарів застосовується нульова ставка («0%»), що дає аграріям право на бюджетне відшкодування – компенсацію від'ємного значення податку за результатами перевірки. Також існують окремі випадки застосування ставки 7%.

Фінансовий результат за ПДВ визначається як різниця між податковим зобов'язанням (нарахованим за правилом «першої події»: датою отримання оплати або датою відвантаження товару/оформлення акта робіт) та податковим кредитом. Право на податковий кредит у ТОВ «Рурба» виникає при придбанні товарів, виготовленні продукції, будівництві або ввезенні необоротних активів за умови наявності податкової накладної або списання коштів з рахунку. Додатне значення цієї різниці підлягає сплаті до бюджету, а від'ємне спрямовується на погашення попередніх податкових боргів або зараховується до кредиту наступного періоду.

Звітним періодом для підприємства є календарний місяць. Податкова декларація подається протягом 20 календарних днів після закінчення місяця, а самостійна сплата задекларованої суми має бути здійснена протягом наступних 10 календарних днів після крайнього терміну подання звітності. Платники єдиного податку за потреби можуть обрати квартальний період, проте для ТОВ «Рурба» базовим залишається щомісячне звітування.

3. Екологічний податок є важливим складником системи обов'язкових платежів, суб'єктами якого визнаються юридичні особи, бюджетні установи, громадські та інші організації, а також представництва нерезидентів, чия діяльність супроводжується техногенним впливом на навколишнє середовище. До правових підстав виникнення податкових зобов'язань належать викиди шкідливих речовин в атмосферу через стаціонарні джерела, прямі скиди у водні об'єкти, розміщення відходів на спеціальних територіях (за винятком вторинної сировини на власних об'єктах), а також накопичення та тривале зберігання радіоактивних відходів понад ліцензійні терміни. На основі аналізу виробничої діяльності ТОВ «Рурба» встановлено, що підприємство ідентифікується як платник даного податку виключно за критерієм здійснення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами.

Об'єкт та база оподаткування безпосередньо залежать від фактичних обсягів, видів та класів небезпеки речовин, що потрапляють у повітря або розміщуються як відходи. При цьому законодавство звільняє від

оподаткування обсяги відходів, які використовуються підприємством як вторинна сировина та зберігаються на власних майданчиках. Базовим податковим періодом для ведення звітності з екологічного податку визначено календарний квартал.

Адміністрування екологічних платежів у ТОВ «Рурба» підпорядковується чіткому часовому регламенту: податкова декларація подається до контролюючих органів протягом 40 календарних днів після завершення звітного кварталу. Остаточне виконання фінансових зобов'язань щодо сплати нарахованої суми має бути здійснене протягом 10 календарних днів, наступних за останнім днем граничного строку подання звітності.

4. Відповідно до положень Податкового кодексу України, суб'єктами оподаткування доходів фізичних осіб (ПДФО) виступають фізичні особи – резиденти, які отримують прибутки як з джерел в Україні, так і за її межами, а також нерезиденти, що мають джерела доходів на території нашої держави. ТОВ «Рурба» у цій системі ідентифікується як податковий агент – юридична особа, що незалежно від організаційно-правового статусу зобов'язана здійснювати нарахування, утримання та перерахування податку до бюджету від імені та за рахунок платника. Окрім фіскальних виплат, статус податкового агента вимагає від підприємства ведення детального податкового обліку, своєчасного подання звітності та повної відповідальності за дотримання норм чинного законодавства.

Оскільки всі співробітники ТОВ «Рурба» є резидентами України, об'єктом оподаткування для них виступає загальний місячний або річний оподатковуваний дохід. До складу такого доходу на підприємстві належать:

- основна заробітна плата;
- додаткові преміальні виплати та винагороди;
- доходи, отримані від надання майна (наприклад, земельних паїв) в оренду.

Слід зауважити, що при обчисленні податку з трудових виплат базою є нарахована сума доходу, з якої попередньо відраховується єдиний соціальний

внесок (ЄСВ), що стягується згідно із законом. Фіскальний тиск на доходи персоналу регламентується єдиною базовою ставкою у розмірі 18% від об'єкта оподаткування.

Процес адміністрування передбачає, що ТОВ «Рурба», як юридична особа, перераховує утримані суми ПДФО на відповідні рахунки Державного казначейства за місцем своєї реєстрації. Таке перерахування здійснюється одночасно з поданням до банківських установ документів на отримання (перерахування) коштів для виплати належного працівникам доходу. Звітність за цим напрямом формується у вигляді Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (виплаченого) на користь платників податків, а також сукупних суму утриманого з них податку.

Суворе дотримання термінів подання звітності та проведення платежів є критично важливим аспектом менеджменту, оскільки це забезпечує фінансову прозорість відносин із державою та запобігає виникненню штрафних санкцій за несвоєчасні розрахунки. Для максимальної точності та автоматизації цих процесів у ТОВ «Рурба» успішно застосовується програмний комплекс «1С: Бухгалтерія 8.3». Використання даного ІТ-рішення дозволяє автоматизувати нарахування заробітної плати, оперативне утримання всіх податків та автоматичне формування податкової звітності, що зводить до мінімуму ймовірність технічних помилок при виконанні функцій податкового агента.

2.3. Побудова системи інтегрованого обліку податкових платежів як інструменту моніторингу фінансової дисципліни на підприємстві

Згідно з положеннями Податкового кодексу України, з метою формування прозорого фіскального середовища, платники зобов'язані здійснювати системний облік доходів, видатків та інших релевантних показників для ідентифікації об'єктів оподаткування. Базисом для розрахунку податкових зобов'язань є інтегрована система документації, що включає первинні документи, реєстри бухгалтерського обліку та фінансову звітність.

В межах операційного менеджменту ТОВ «Рурба» процес документального забезпечення податкових розрахунків має наступну структуру:

бухгалтерські розрахунки виступають первинним фундаментом для нарахування більшості податкових платежів;

податкова звітність – за кожним видом податку підприємство формує та подає до місцевих фіскальних органів декларації, розрахункові дані яких є підставою для відображення зобов'язань на рахунках обліку;

специфіка обліку ПДВ – ключовим первинним документом у цьому сегменті є податкова накладна, яка генерується в момент виникнення податкових зобов'язань продавця.

В системі внутрішнього контролю підприємства моментом фіксації податкових зобов'язань вважається дата події, що відбулася раніше:

1) монетарна подія – факт зарахування коштів від контрагента на банківський рахунок або оприбуткування готівки в касі (за її відсутності – дата інкасації до обслуговуючої установи);

2) товарна подія – фактичне відвантаження продукції покупцеві або документальне оформлення акта, що підтверджує надання послуг чи виконання робіт.

Така регламентація документообігу дозволяє менеджменту ТОВ «Рурба» забезпечувати достовірність аналітичних даних та дотримуватися високого рівня фінансової дисципліни при взаємодії з державним бюджетом.

Відповідно до законодавчих вимог, податкова накладна як ключовий документ податкового обліку повинна містити низку обов'язкових реквізитів, що забезпечують правомірність відображення податкового кредиту та зобов'язань. До таких елементів належать порядковий номер та дата складання документа, а також повні або скорочені назви продавця і покупця згідно з їхніми статутними документами (або ПІБ для фізичних осіб – платників ПДВ). Обов'язково зазначаються податкові номери обох сторін договору, причому у випадках здійснення операцій через філії чи структурні підрозділи, які

фактично виступають стороною договору від імені головного підприємства, у накладній додатково вказується числовий номер такої філії.

Інформаційна частина документа має включати детальний опис (номенклатуру) товарів чи послуг, їх кількість та обсяг, ціну постачання без урахування податку, а також ставку та відповідну цифрову суму нарахованого ПДВ. Підсумковим показником є загальна сума коштів, що підлягає сплаті з урахуванням податку. Особлива увага приділяється кодуванню: для товарів обов'язковим є код згідно з УКТ ЗЕД, а для послуг – код відповідно до Державного класифікатора продукції та послуг. При цьому платникам надається право зазначати коди неповністю (мінімум чотири перші цифри), за винятком операцій з підакцизними або імпортованими товарами.

При здійсненні операцій з постачання товарів чи послуг на продавця покладається обов'язок не лише своєчасно скласти податкову накладну, а й зареєструвати її в Єдиному реєстрі податкових накладних у встановлені законом терміни, надавши документ покупцю за його вимогою.

У системі адміністрування ПДВ на ТОВ «Рурба» ключовим інструментом підтвердження права на податковий кредит є податкова накладна, яка має бути належним чином складена та зареєстрована в Єдиному реєстрі податкових накладних (ЄРПН) постачальником товарів чи послуг. Саме факт успішної реєстрації документа в державному реєстрі стає для покупця юридичною підставою для зменшення податкових зобов'язань на суму сплаченого ПДВ.

Для забезпечення стабільності цього процесу менеджмент підприємства суворо дотримується встановлених законодавством граничних строків реєстрації: документи, оформлені у першій половині місяця (з 1 по 15 число включно), повинні бути внесені до ЄРПН до останнього календарного дня цього ж місяця; податкові накладні, складені у другій половині місяця (з 16 числа до кінця періоду), підлягають реєстрації до 15-го числа наступного місяця включно.

Окрім традиційних податкових накладних, існують специфічні замітники, що дозволяють ТОВ «Рурба» правомірно формувати податковий

кредит за певними операціями без отримання основного документа. До них належать транспортні квитки, рахунки за проживання у готелях або квитанції за послуги зв'язку та комунальні платежі, визначені за показниками лічильників. Такі документи мають містити загальну вартість послуг, суму нарахованого податку та індивідуальний податковий номер продавця (окрім тих, що оформлені за міжнародними стандартами).

Також підставою можуть бути касові чеки, у яких зафіксовано суму поставки, суму податку та фіскальний номер постачальника, проте з суттєвим обмеженням: загальна вартість товарів чи послуг за такими чеками не повинна перевищувати 200 гривень на день без урахування ПДВ. Чітке дотримання цих правил дозволяє бухгалтерії підприємства мінімізувати податкові ризики та оптимізувати грошові потоки при розрахунках із бюджетом.

Основним аналітичним документом, на підставі якого в ТОВ «Рурба» здійснюється обчислення ПДФО та адміністрування розрахунків із персоналом, є Розрахунково-платіжна відомість. Цей документ виконує роль інтегрованого реєстру, де акумулюється персоніфікована інформація про кожного співробітника (ПІБ, табельний номер, посада, спеціальність та кваліфікаційний розряд), а також фіксується стан взаєморозрахунків на початок і кінець звітного періоду.

Процес формування показників у відомості структурується за наступними етапами:

1) акумулювання нарахувань – у розділі «Нараховано» відображається основна та додаткова заробітна плата, преміальні виплати, а також нарахування за листками непрацездатності (лікарняні) та виплати у зв'язку з вагітністю та пологами. Підставою для записів слугують розрахункові листки та відповідні первинні документи;

2) визначення сукупного доходу – показник «Всього належить» розраховується шляхом підсумовування всіх нарахувань звітного місяця та корегування на суму вхідного сальдо заборгованості на початок періоду;

3) фіксація утримань та виплат – у розділі «Утримано і виплачено» на основі звітів касира та платіжних відомостей зазначаються суми виплачених авансів за першу половину місяця та остаточних розрахунків за попередній період;

4) податкове адміністрування та обов'язкові збори – окрім розрахунку ПДФО, у відомості фіксується утримання єдиного соціального внеску (ЄСВ). Також відображаються специфічні відрахування: аліменти за виконавчими листами, профспілкові внески або інші утримання за заявами працівників.

Важливою управлінською особливістю ведення обліку в ТОВ «Рурба» є суворе розмежування виплат. До розрахункової відомості не включаються операції, що не входять до фонду оплати праці та звільнені від оподаткування (наприклад, окремі види соціальної допомоги або податкові пільги). Після завершення всіх облікових процедур визначається кінцеве сальдо – залишок заборгованості підприємства перед колективом на кінець місяця.

У процесі здійснення фінансово-господарських операцій ТОВ «Рурба» застосовує систему безготівкових розрахунків, ключовим інструментом якої є платіжні доручення. Цей розрахунковий документ містить розпорядження підприємства обслуговуючому банку щодо списання визначеної суми з його рахунку та перерахування її на користь отримувача. Банківські установи приймають такі доручення до виконання протягом десяти календарних днів з дати їх оформлення.

Для забезпечення правомірності транзакції платіжне доручення має суворо відповідати встановленим стандартам і містити наступний перелік обов'язкових реквізитів:

номер та дату складання документа;

повне найменування та ідентифікаційний код платника;

банківські реквізити обох сторін (номер рахунку, МФО банку);

суму платежу (цифрами та прописом);

призначення платежу з посиланням на відповідні первинні або нормативні документи (рахунки-фактури, договори, декларації).

Банківські установи мають право повернути документ без виконання у разі виявлення технічних помилок, неповного заповнення реквізитів або порушення форми документа, хоча договором на обслуговування може бути передбачена можливість подання доручень у довільному форматі. Документи готуються у кількох примірниках (для кожної сторони розрахунків) із використанням електронних засобів або технічних пристроїв.

Система бухгалтерського обліку ТОВ «Рурба» побудована таким чином, щоб гарантувати безперервний контроль за точністю нарахувань та дотриманням термінів сплати податків до бюджету та позабюджетних фондів, що мінімізує ризики нарахування штрафних санкцій за порушення податкової дисципліни.

Синтетичний облік усіх фіскальних операцій здійснюється на активному-пасивному рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами». Методологія використання рахунку передбачає наступний алгоритм:

- 1) за кредитом відображаються нараховані суми податкових зобов'язань перед бюджетом;
- 2) за дебетом фіксуються фактично перераховані суми податків, а також суми, що підлягають поверненню підприємству з бюджету (наприклад, бюджетне відшкодування).

Для деталізації облікових даних за видами податків у ТОВ «Рурба» використовуються наступні субрахунки: 641 «Розрахунки за податками» – для обліку податків, що мають законодавчо встановлені ставки (ПДВ, ПДФО тощо); 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами» – для зборів та відрахувань до спеціальних фондів; 643 «Податкові зобов'язання» – для відображення сум ПДВ, нарахованих при отриманні авансів; 644 «Податковий кредит» – для обліку права на зменшення податкових зобов'язань з ПДВ за отриманими товарами та послугами.

Така структура субрахунків забезпечує менеджменту підприємства можливість оперативного аналізу стану розрахунків за кожним конкретним видом фінансових зобов'язань перед державою.

На основі даних автоматизованої системи ТОВ «Рурба» формується комплекс аналітичної та синтетичної звітності за рахунком 64 «Розрахунки за податками й платежами». Використання програмного забезпечення «1С: Бухгалтерія 8.3» дозволяє систематизувати інформацію про податкові зобов'язання та платежі, забезпечуючи високу точність фінансового моніторингу.

У межах функціоналу автоматизованої системи передбачено генерацію стандартних звітів, які відображають обороти, залишки на рахунках та кореспонденцію субрахунків у різних аналітичних розрізах для цілей як бухгалтерського, так і податкового обліку.

Для узагальнення результатів розрахунків за податками й платежами в ТОВ «Рурба» застосовуються такі форми звітів:

- оборотно-сальдова відомість за рахунком дозволяє контролювати стан дебіторської та кредиторської заборгованості перед бюджетом на конкретну дату;

- аналіз рахунку відображає обороти рахунку 64 у розрізі кореспондуючих рахунків, що зручно для перевірки правильності нарахувань (рахунки витрат) та оплат (рахунки банку);

- аналіз субконто деталізує інформацію за конкретними об'єктами аналітики, наприклад, за видами податків або податковими накладними.

- картка рахунку надає детальний хронологічний опис кожної господарської операції, відображеної на рахунку 64.

- головна книга забезпечує синтетичне групування даних за звітний період для формування підсумкових показників.

Інтегровані можливості «1С: Бухгалтерія 8.3» дозволяють ТОВ «Рурба» не лише вести детальний поопераційний облік, а й автоматично формувати всі регламентовані форми фінансової звітності, що є критично важливим для дотримання фіскальної дисципліни.

2.4. Організація аудиторського супроводу як інструмент мінімізації фіскальних ризиків та оптимізації розрахунків

Вплив на вітчизняний бізнес, і зокрема на аграрну галузь, повномасштабного вторгнення зумовив стан високої невизначеності, що

вимагає від менеджменту та аудиторів ТОВ «Рурба» безперервного моніторингу виробничих процесів. Така оперативність є критично важливою для підтримання достовірності фінансової звітності та прийняття обґрунтованих управлінських рішень у кризових ситуаціях.

Специфіка аграрного менеджменту ТОВ «Рурба» характеризується низкою чинників, що ускладнюють систему податкового обліку:

- виражена сезонність виробничого циклу, яка безпосередньо впливає на графік податкових надходжень та ліквідність підприємства;

- специфічний механізм оподаткування, зокрема наявність податкових преференцій та субсидій, що потребує прецизійного контролю за їх цільовим використанням;

- мінімізація фіскальних ризиків, де прозорість операцій виступає гарантом стабільності, запобігаючи санкціям та зміцнюючи довіру інвесторів і партнерів;

- забезпечення економічної стійкості, що досягається через точність і своєчасність виконання податкових зобов'язань, запобігаючи непродуктивним фінансовим втратам.

Аудит податкових зобов'язань ТОВ «Рурба» розглядається як комплексний інструмент управлінського контролю. Він зосереджений на верифікації повноти нарахувань, дотриманні строків сплати податків та аналізі якості ведення облікової документації. Основними векторами аудиторської перевірки є:

- підтвердження достовірності податкових показників у звітності;

- контроль податкової дисципліни та реалізації обраної фіскальної політики;

- оцінка податкових ризиків з метою виявлення законних резервів для оптимізації податкового навантаження.

Проведення таких перевірок має не лише внутрішнє значення для ТОВ «Рурба», а й виконує суспільно-економічну функцію, надаючи перевірені дані про реальний внесок підприємства у наповнення державного бюджету.

Процес аудиторської перевірки податкових зобов'язань у ТОВ «Рурба» реалізується через чітку послідовність етапів, що забезпечує комплексність та

об'єктивність висновків. Алгоритм аудиту включає початкову оцінку встановленого податкового режиму організації, ретельне планування подальшої перевірки, безпосередній контроль правильності обчислення та перерахування податків і зборів до бюджету й позабюджетних фондів, а також фінальне узагальнення результатів із підготовкою висновків та практичних рекомендацій для менеджменту.

На початковому етапі аудитор здійснює комплексну попередню оцінку податкової системи підприємства, що передбачає проведення загального аналізу елементів чинного податкового режиму суб'єкта та виявлення домінуючих факторів, які впливають на фінансові показники. У межах цього етапу проводиться експертна оцінка методики розрахунку податкових сум, правова та податкова експертиза наявних економічних відносин, а також детальний аналіз специфіки оподаткування об'єкта. Окрему увагу аудитор приділяє стану документообігу, розподілу функціональних повноважень між відповідальними за податковий облік особами та здійснює попередній розрахунок ключових податкових індикаторів.

Для забезпечення якості перевірки аудитор зобов'язаний глибоко ознайомитися з галузевими особливостями та основними напрямками діяльності господарства, чітко ідентифікувати всі наявні об'єкти оподаткування та проаналізувати обґрунтованість застосування податкових преференцій. Важливим аспектом є встановлення відповідності процедур оподаткування, що діють на підприємстві, актуальним нормам законодавства, а також оцінка реальних податкових зобов'язань і виявлення потенційних фінансових ризиків чи порушень.

Крім того, аудитор має здійснити ретельну перевірку організації системи бухгалтерського обліку та детально вивчити положення облікової політики, які застосовувалися протягом звітного періоду. Цей процес супроводжується аналізом юридичних аспектів створення та функціонування компанії, що дозволяє виявити приховані податкові проблеми та сформулювати надійне підґрунтя для надання аудиторського висновку.

У межах аудиторської перевірки ТОВ «Рурба» критично важливим є проведення експрес-аналізу фінансового стану підприємства з розрахунком фундаментальних індикаторів ефективності, зокрема показників рентабельності, ліквідності та ступеня фінансової автономії від зовнішніх запозичень. Такий аналітичний підхід у поєднанні з попереднім вивченням податкових рахунків дозволяє аудитору чітко локалізувати зони підвищеного ризику, що потребують пріоритетної уваги, а також здійснити попередню оцінку надійності системи внутрішнього контролю за повнотою та своєчасністю фіскальних розрахунків.

Для формування цілісного розуміння об'єкта перевірки аудитор застосовує комплекс методів збору даних, що включає інтерв'ювання керівного складу, опитування операційного персоналу, ретроспективний аналіз матеріалів попередніх ревізій, а також детальне вивчення установчих документів, бухгалтерських регістрів та результатів внутрішнього аудиту. Своєю чергою, клієнт зобов'язаний забезпечити повний доступ до переліку звітів і документів, що є критичними для верифікації податкових показників.

Інформаційний масив, що складає доказову базу податкового аудиту, структурується за такими напрямками:

- актуальні норми податкового та регуляторного законодавства;
- внутрішні розпорядчі документи та накази про облікову політику в частині формування податкових зобов'язань;
- масив первинної документації, яка є юридичною підставою для визначення податкових зобов'язань і формування податкового кредиту;
- синтетичні та аналітичні дані бухгалтерського і податкового обліку;
- внутрішня бухгалтерська звітність та офіційно подані податкові декларації;
- договірна база з контрагентами, протоколи, внутрішні накази та відомості відділу кадрів;
- зовнішні підтвердження та відповіді на запити від третіх сторін, зокрема банківських установ і кредиторів;
- офіційні роз'яснення керівництва та адміністрації щодо специфічних

податкових питань, отримані за результатами запитів;

безпосередні спостереження та задокументовані факти, зафіксовані аудитором під час здійснення перевірки.

Ключовим завданням аудитора на поточному етапі є всебічна оцінка надійності та функціональності системи внутрішнього контролю ТОВ «Рурба» у сфері адміністрування податкових платежів. Особлива увага приділяється організаційній структурі податкового контролю, яка має забезпечувати чітке розмежування відповідальності між ланками управління та безпосереднього контролю для уникнення дублювання повноважень і підвищення загальної результативності заходів. Важливим елементом управління ризиками є належний розподіл функцій, що виключає можливість податкових зловживань через недопущення виконання одним співробітником кількох несумісних обов'язків одночасно.

Паралельно здійснюється фізичний контроль за збереженням активів, що передбачає обмеження доступу сторонніх осіб до майна, проведення систематичних інвентаризацій та використання динамічних систем паролів і кодів доступу. Усі господарські операції, що мають податкові наслідки, підлягають обов'язковій авторизації та затвердженню відповідальними посадовими особами. Процес арифметичної та бухгалтерської перевірки гарантує високу точність обчислень і повноту відображення податків у звітності.

Оцінка кадрового потенціалу включає аналіз рівня кваліфікації та практичного досвіду працівників, відповідальних за податкові розрахунки, а також контроль за регулярністю їхнього професійного навчання. Нарешті, ефективна система внутрішнього контролю базується на постійному нагляді та моніторингу всіх господарських операцій з боку керівництва для забезпечення безперервної відповідності податковій політиці підприємства. [4, 5, 70, 75].

З позиції фінансового менеджменту, розбудова надійної системи внутрішнього контролю (СВК) є стратегічним обов'язком керівництва ТОВ «Рурба», а не зовнішніх консультантів. Ефективність цієї системи

безпосередньо корелює з інтенсивністю аудиторських процедур: висока довіра до внутрішніх фільтрів дозволяє оптимізувати обсяг перевірок, тоді як слабкість СВК змушує аудитора переходити до суцільного (комплексного) контролю для гарантування точності звітності.

Управлінський підхід до оцінки надійності контролю має враховувати критичні обмеження та специфічні ризики:

людський та адміністративний чинники – необхідно нівелювати ризики посадових зловживань, управлінського тиску на персонал з метою штучного заниження бази оподаткування та випадкових помилок, зумовлених людським фактором;

специфіка податкового аудиту – на відміну від фінансового аудиту, у податкових перевірках пріоритет віддається суцільному методу дослідження операцій через високу ціну помилки;

детермінанти аудиторського ризику – рівень загрози оцінюється на основі складності фіскального законодавства, агресивності стратегій податкової мінімізації та ймовірності виникнення конфліктів із контролюючими органами.

Адміністрація підприємства повинна усвідомлювати, що встановлення рівня допустимих відхилень у податковому обліку має свої жорсткі межі. Будь-яке викривлення даних, що виникло внаслідок прямого порушення законодавчих норм, автоматично класифікується як суттєве, незалежно від його грошового виміру. Такий підхід зумовлений потенційними фіскальними санкціями, які можуть значно перевищувати суму самого порушення та дестабілізувати економічний стан ТОВ «Рурба».

Аудиторська діяльність розпочинається з обов'язкової оцінки можливості проведення якісної податкової перевірки з суворим дотриманням принципів професійної етики. Наступним стратегічним кроком є планування аудиту, що дозволяє забезпечити необхідний обсяг перевірки, зосередити ресурси на найбільш ризикованих аспектах фінансово-господарської діяльності, уникнути потенційних конфліктів у відносинах із клієнтом, а також оптимізувати часові та фінансові витрати на проведення процедур.

Процес планування передбачає розробку загального плану та деталізованої програми податкового аудиту, які узгоджуються з керівництвом підприємства за строками та організаційними питаннями. Відповідно до вимог МСА 300 «Планування аудиту фінансової звітності», план повинен базуватися на засадах повноти, безперервності, доречності, оптимальності, гнучкості та дієвого контролю. У програмі аудиту ці принципи деталізуються через визначення конкретних процедур, методів перевірки та джерел отримання аудиторських доказів.

Третій етап аудиторського циклу безпосередньо спрямований на верифікацію правильності нарахування та перерахування податкових платежів до бюджету та позабюджетних фондів. На цій стадії аудитор здійснює поглиблений аналіз системи документообігу податкової документації на підприємстві. Дослідженню підлягає організація операційного циклу: визначення відповідальних осіб за підготовку документів, контроль кількості копій, маршрути передачі та зберігання документації, а також коректність відображення цих процесів у реєстрах бухгалтерського та податкового обліку.

Відповідно до методології, закріпленої у міжнародних стандартах МСА 500 «Аудиторські докази», фахівці здійснюють верифікацію податкової звітності та реєстрів бухгалтерського обліку через призму трьох ключових категорій тверджень. Перша група тверджень стосується операцій та подій звітного періоду: аудитори перевіряють їх наявність (підтвердження, що задекларовані операції дійсно відбулися), повноту (включення всіх фактів, що генерують податкові зобов'язання), точність (коректність обчислення сум) та належне визнання (віднесення податків до відповідного часового проміжку).

Друга категорія охоплює твердження щодо залишків на рахунках станом на кінець періоду, де оцінюється реальне існування податкових активів і пасивів, належність прав та зобов'язань саме об'єкту перевірки, повнота відображення сальдо у звітах, а також правильність їх вартісної оцінки та своєчасність проведення коригувань. Третій аспект зосереджений на поданні та розкритті інформації, що вимагає деталізації даних про права, зобов'язання,

класифікацію та оцінку податкових кредитів і зобов'язань у примітках до фінансової звітності та у відповідних деклараціях.

Процес аудиту є динамічним: у разі виявлення обсягу помилок, що перевищує запланований рівень суттєвості, аудитор зобов'язаний оперативно внести зміни до плану перевірки. Зафіксовані суттєві викривлення чи порушення стають підставою для формування фінального висновку, який, залежно від характеру виявлених проблем, може містити умовно-позитивну чи негативну думку, відмову від висловлення думки або ж безумовно-позитивну думку з додатковим пояснювальним параграфом [5].

Фінальна стадія аудиторської перевірки передбачає обов'язкову письмову фіксацію всіх виявлених дефектів та їх доведення до відома відповідальних осіб ТОВ «Рурба». Заключний етап аудиту інтегрує в собі узагальнення результатів, формування підсумкового аудиторського висновку та надання фахових консультацій з податкових питань. У межах звітування аудитор резюмує виконаний обсяг робіт і акцентує увагу менеджменту на ідентифікованих податкових ризиках, зокрема тих, що зумовлені прогалинами у вітчизняному законодавстві або його неоднозначним трактуванням.

У сучасних реаліях, позначених наслідками повномасштабної війни та макроекономічною турбулентністю, стратегічне значення податкового аудиту для аграрного сектору критично зростає. Для таких суб'єктів, як ТОВ «Рурба», аудит податкових зобов'язань стає фундаментальним інструментом підтримання фінансової прозорості та верифікації точності облікових даних у надскладних операційних умовах.

Одним із ключових векторів удосконалення аудиторського процесу є впровадження інтегрованих систем автоматизованого документообігу. Це дозволяє не лише нівелювати ризики, спричинені людським фактором, а й кардинально підвищити швидкість обробки інформації. Оптимізація контролю над рухом документів через автоматизацію забезпечує оперативність доступу до даних, що в підсумку трансформує аудит із ретроспективної перевірки на дієвий метод оперативного управління податковими ризиками підприємства.

Фундаментальним елементом забезпечення податкової стійкості ТОВ «Рурба» є безперервний професійний розвиток та систематичне підвищення кваліфікації фахівців, відповідальних за ведення податкового обліку та формування звітності. Такий підхід гарантує актуалізацію знань персоналу щодо динамічних змін у фіскальному законодавстві, що є критично важливим для запобігання методологічним помилкам і неточностям під час обчислення податкових зобов'язань. Окрім нормативної бази, регулярне навчання сприяє опануванню передових цифрових інструментів та інноваційних технологій, що інтегруються в сучасні процедури податкового аудиту.

Паралельно з розвитком кадрового потенціалу, стратегічним пріоритетом менеджменту є зміцнення системи внутрішнього контролю, що виступає надійним бар'єром проти внутрішніх зловживань та фіскального шахрайства. Ефективність такої системи досягається через впровадження жорсткої організаційної структури з чітким розподілом функціональних обов'язків та зон відповідальності. Систематична верифікація первинних даних та багаторівневий моніторинг господарських операцій дозволяють суттєво мінімізувати ймовірність виникнення податкових правопорушень та забезпечити захист активів підприємства.

Удосконалення управлінського циклу також передбачає модернізацію процесу планування аудиту шляхом впровадження гнучких (адаптивних) методик. Застосування такого інструментарію дозволяє аудиторській групі оперативно корегувати стратегію перевірки відповідно до змінних зовнішніх обставин, законодавчих новел або кризових явищ в аграрному секторі. Фокусування ресурсів на найбільш ризикованих ділянках фінансово-господарської діяльності дозволяє не лише підвищити якість перевірки, а й ефективно знизити сукупний аудиторський та податковий ризики для ТОВ «Рурба».

Висновок до розділу 2

Проведений у другому розділі аналіз механізму управління оподаткуванням на прикладі ТОВ «Рурба» дозволив оцінити практичну ефективність існуючої системи фінансового контролю та виявити ключові вектори її трансформації в умовах кризового стану аграрного сектору. Результати діагностики фінансово-господарського стану підприємства свідчать, що попри масштабні дестабілізуючі фактори, спричинені воєнною агресією – такі як логістичний колапс, руйнування збутових ланцюгів та зростання собівартості виробничих ресурсів – об’єкт дослідження зберігає потенціал до відновлення завдяки адаптивній моделі менеджменту.

Встановлено, що фундаментом фіскальної стратегії ТОВ «Рурба» є облікова політика, яка в сучасних реаліях виконує роль не лише регламенту фіксації даних, а й інструменту стратегічного управління податковими ризиками. Аналіз структури активів та зобов'язань підтвердив, що для підприємства критично важливо підтримувати баланс між операційною гнучкістю та жорстким дотриманням податкового комплаєнсу. Особливе місце в системі управління займає режим спрощеного оподаткування (єдиний податок 4-ї групи), який виступає основним фактором збереження ліквідності агропідприємства. Проте, як продемонстрував аналіз, ефективність цього режиму безпосередньо залежить від точності моніторингу частки сільськогосподарського товаровиробництва (не менше 75%) та оперативного коригування бази оподаткування у разі змін у земельному банку.

У процесі дослідження було ідентифіковано, що система внутрішнього аудиту та контролю податкових розрахунків на ТОВ «Рурба» потребує модернізації через впровадження ризик-орієнтованих методик. Доведено, що традиційні підходи до перевірки, орієнтовані на ретроспективний аналіз документів, в умовах високої турбулентності законодавства є недостатніми. Менеджменту необхідно змістити акценти на превентивний контроль, який включає розробку внутрішніх карт податкових ризиків та матриць оцінки

ймовірності фіскальних санкцій. Такий підхід дозволить підприємству завчасно ідентифікувати загрози, пов'язані з некоректним адмініструванням ПДВ або помилками у розрахунках з бюджетом, що є особливо актуальним при експортних операціях.

Оцінка кадрового потенціалу фінансової служби ТОВ «Рурба» підтвердила гіпотезу про те, що професійна компетентність персоналу є базовим чинником мінімізації «людського фактору» в податковому обліку. Регулярна актуалізація знань бухгалтерського апарату щодо новел ПКУ та опанування передових цифрових інструментів автоматизації звітності є обов'язковою умовою підтримки високої якості фінансової інформації.

Критичний аналіз процедур планування податкових розрахунків дозволив зробити висновок про необхідність переходу до гнучких (адаптивних) стратегій планування. Це передбачає не лише механічне дотримання графіків сплати податків, а й динамічне бюджетування податкового навантаження залежно від сезонних коливань виручки та змін у вартості оренди земельних паїв. Впровадження автоматизованих систем моніторингу платіжної дисципліни дозволить ТОВ «Рурба» уникнути непродуктивних витрат у вигляді штрафів та пені, що зміцнить фінансову стійкість підприємства перед стейкхолдерами.

Важливим результатом аналізу стало обґрунтування того, що зміцнення системи внутрішнього контролю виступає не лише бар'єром проти внутрішніх зловживань, а й способом захисту активів від зовнішніх фіскальних загроз. Чіткий розподіл функціональних обов'язків та зон відповідальності у межах фінансового департаменту забезпечує прозорість операцій, що є необхідною умовою для залучення інвестиційних та кредитних ресурсів у майбутньому.

Таким чином, другий розділ підтвердив, що управління оподаткуванням на ТОВ «Рурба» наразі перебуває на етапі трансформації від реактивної моделі (реагування на фактичні перевірки) до проактивної (управління ризиками та планування). Виявлені слабкі місця в системі обліково-аналітичного забезпечення стали базою для розробки конкретних управлінських

рекомендацій, спрямованих на цифровізацію обліку, оптимізацію договірної роботи та підвищення точності податкового прогнозування.

Отже, результати діагностики дозволяють стверджувати, що подальше вдосконалення механізму управління оподаткуванням повинно базуватися на синергії технологічної модернізації та високої професійної дисципліни, що забезпечить ТОВ «Рурба» стабільний розвиток та стійкість до зовнішніх економічних викликів.

РОЗДІЛ 3.

РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ ОПТИМІЗАЦІЇ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Модернізація інформаційного забезпечення обліку податкових розрахунків у системі прийняття управлінських рішень ТОВ «Рурба»

В умовах макроекономічної турбулентності та динамічної трансформації нормативно-правового поля України, суб'єкти господарювання стикаються з критичними викликами при формуванні облікових даних щодо фіскальних зобов'язань. У межах фінансового менеджменту ТОВ «Рурба» ефективність адміністрування податкових потоків стає фундаментом корпоративної стабільності. Прецизійність та оперативність нарахування податків не лише визначають рівень ліквідності підприємства, а й формують його репутаційний профіль у відносинах із державними регуляторами.

Проте поточні процедури податкового обліку та звітності в аграрному секторі залишаються недосконалими, що провокує виникнення наступних управлінських ризиків:

збільшення адміністративного навантаження – складність алгоритмів розрахунків відволікає значний часовий ресурс фінансової служби від виконання стратегічних завдань;

висока ймовірність помилок – дефіцит автоматизованого контролю на окремих ділянках обліку підвищує ризики застосування штрафних санкцій;

операційна неефективність – дублювання інформації в різних формах звітності та регістрах призводить до ірраціонального використання людських ресурсів.

Для аграрного бізнесу ці проблеми посилюються специфікою галузі, де часові витрати на підготовку документації безпосередньо впливають на швидкість прийняття управлінських рішень. Модернізація підходів до

організації податкового обліку на рівні ТОВ «Рурба» вимагає не лише адаптації до змін у законодавстві, а й внутрішньої трансформації облікової моделі.

З метою ідентифікації ключових зон розвитку та верифікації напрямів оптимізації облікового процесу, нами було систематизовано напрацювання провідних фахівців у сфері фіскального менеджменту (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Систематизація науково-методичного інструментарію управління податковими потоками та фінансовими зобов'язаннями

Автор(и) та джерело	Наукове завдання	Запропоновані управлінські та методичні рішення
Білобровенко Т.В. [11]	Оптимізація облікового циклу розрахунків за ПДВ	Впровадження реєстрів авансових платежів та дебіторської заборгованості з ПДВ; розвиток систем електронного моніторингу накладних та лібералізація штрафних санкцій.
Бурова Т.А. [17]	Стратегічне проектування облікової політики	Інтеграція до наказу про облікову політику спеціалізованих регламентів податкового обліку, використання цільових рахунків для різних груп транзакцій та спрощення звітності.
Бурова Т.А., Волковицька О.М. [16]	Підвищення якості податкового звітування	Деталізація фіскальних аспектів в обліковій політиці та масштабування автоматизованих систем для мінімізації помилок у звітності.
Волошан І.Г., Волковська Я.В. [28]	Адаптація обліково-податкової політики до потреб бізнесу	Формування гнучких елементів податкового обліку, що поєднують вимоги законодавства з операційними потребами конкретного підприємства.
Волошенюк І.Є. [29]	Модернізація обліку фінансових результатів та податку на прибуток	Використання активно-пасивних рахунків для прозорого відображення відстрочених податкових активів (ВПА) та зобов'язань (ВПЗ).
Діденко С.В., Жушман Я.В. [42]	Реформування механізмів бюджетного відшкодування ПДВ	Автоматизація обробки фіскальних даних та перегляд системи пільг для збалансування податкового тиску.
Драчук В.Ю. [43]	Систематизація взаємодії з бюджетом	Впровадження внутрішніх стандартів і деталізованих реєстрів для кожного виду податку для забезпечення точності нарахувань.
Кучер С.В. [60]	Розбудова системи внутрішнього фіскального контролю	Впровадження карт податкових ризиків та регламентація методичних процедур внутрішнього моніторингу операцій.
Кушніренко О.А. [62]	Підвищення облікової ефективності агроформувань	Розробка спеціалізованих карток податкового обліку та адаптація моделей внутрішнього контролю до специфіки аграрного бізнесу.
Меліхова Т.О., Штепа В.В.	Удосконалення аудиторського супроводу	Розробка уніфікованих робочих документів, програм та планів для проведення якісного

[77]	ПДВ	аудиту ПДВ.
Шевченко Л.Я. [130]	Організація податкового обліку в інтересах менеджменту	Створення автономного центру фінансової відповідальності за податковими платежами для централізації розрахунків та контролю.

Систематизація зазначених підходів свідчить про те, що для ТОВ «Рурба» найбільш актуальними напрямками є цифровізація моніторингу податкових накладних, розширення аналітичних можливостей облікової політики та впровадження ризик-орієнтованого внутрішнього контролю.

На основі систематизації наукових розробок, представлених у табл.3.1, можна констатувати, що трансформація системи обліку податкових розрахунків є стратегічним пріоритетом для зміцнення фінансової стійкості українських підприємств. Більшість фахівців розглядають удосконалення фіскального обліку не лише як технічний процес, а як ключовий інструмент підвищення операційної ефективності менеджменту.

Узагальнення результатів аналізу дозволяє виокремити кілька домінантних векторів, які мають критичне значення для подальшої оптимізації управлінських процесів:

Стратегічна адаптація облікової політики передбачає суттєве розширення функціоналу відповідного наказу шляхом включення до нього специфічних податкових регламентів, що дає змогу ефективно синхронізувати інтереси власників бізнесу з вимогами регуляторних органів. Водночас запровадження ризик-орієнтованого контролю забезпечує перехід від пасивного спостереження до активного управління фіскальними ризиками за допомогою впровадження внутрішніх карт контролю та розробки методичних рекомендацій для постійного моніторингу операцій. Важливу роль у цьому процесі відіграє технологічна модернізація, яка через цифровізацію податкового документообігу та автоматизацію розрахунків стає дієвим засобом мінімізації адміністративних витрат і значного підвищення точності ключових фінансових показників.

Ці аспекти формують концептуальну базу для розробки практичних рекомендацій щодо підвищення якості податкового менеджменту в сучасних умовах економічної нестабільності.

1. Цифровізація облікових процесів і автоматизація податкових розрахунків виступають фундаментальними чинниками оптимізації фінансової діяльності підприємства. Інтеграція сучасних програмних рішень, зокрема «1С: Бухгалтерія» або спеціалізованих систем управління ресурсами (ERP), дозволяє трансформувати технічну функцію обліку в ефективний механізм фінансового контролю. Завдяки автоматизації мінімізуються ризики, зумовлені людським фактором, та забезпечується прецизійна точність обчислення податкових зобов'язань. Використання таких систем дозволяє менеджменту оперативно генерувати податкову звітність і здійснювати безперервний моніторинг платіжної дисципліни, що є критично важливим для нівелювання фіскальних санкцій та збереження ліквідності компанії. Крім того, технологічна модернізація створює підґрунтя для вдосконалення облікової політики через автоматичне формування спеціалізованих реєстрів для відстеження ПДВ, єдиного податку та інших обов'язкових платежів. Такі цифрові реєстри забезпечують можливість миттєвого аналізу актуальних даних і прискорюють взаємодію з контролюючими органами, радикально скорочуючи обсяги рутинної ручної праці та підвищуючи загальну якість інформаційного забезпечення управлінського персоналу.

2. Стратегічна модернізація облікової політики та оптимізація фіскальної звітності є критичними компонентами ефективного фінансового менеджменту. Удосконалення внутрішніх нормативних регламентів передбачає інтеграцію до наказу про облікову політику спеціалізованих розділів, що деталізують правила податкового адміністрування. Впровадження індивідуальної системи субрахунків для диференціації податкових потоків та розробка адаптованих форм внутрішньої звітності дозволяють структурувати податкову інформацію та суттєво прискорити підготовку офіційних звітів. Одним із пріоритетних інструментів підвищення прозорості фінансових операцій є використання

єдиного електронного рахунку для сплати податків, що забезпечує менеджменту можливість централізованого моніторингу всіх фіскальних зобов'язань у режимі реального часу. Такий підхід не лише мінімізує адміністративний тиск на бухгалтерський апарат, а й зміцнює довіру у відносинах із державними регуляторами. Паралельна ліквідація надлишкових та дублюючих форм звітності сприяє раціоналізації часових витрат персоналу, дозволяючи зосередити інтелектуальний ресурс фінансової служби на стратегічних завданнях розвитку підприємства.

3. Трансформація системи внутрішнього контролю з технічної функції на стратегічний інструмент управління податковими ризиками є критично важливою для забезпечення фінансової безпеки підприємства. Оскільки фіскальні зобов'язання безпосередньо впливають на ліквідність, менеджменту необхідно впроваджувати превентивні механізми моніторингу. Одним із найбільш дієвих рішень у цьому напрямі є розробка та інтеграція карти податкових ризиків, яка дозволяє завчасно ідентифікувати потенційні загрози, прогнозувати їх наслідки та оперативно впроваджувати заходи з їх нейтралізації.

Встановлення чітких корпоративних стандартів внутрішнього контролю дозволяє підприємству не лише мінімізувати ймовірність порушень податкового законодавства, а й значно оптимізувати управління грошовими потоками. Така регуляція передбачає багаторівневу верифікацію процесів, що включає моніторинг платіжної дисципліни – жорсткий контроль термінів нарахування та перерахування платежів для уникнення відтоку капіталу через штрафні санкції; регламентацію звітності – нагляд за своєчасністю та повнотою подання декларацій до контролюючих органів; аналітичну перевірку – систематичний аудит коректності ведення обліку за окремими податковими векторами (ПДВ, податок на прибуток, ПДФО) для виявлення внутрішніх резервів. Системний підхід до контролю фіскальних операцій перетворює податковий облік на прозоре інформаційне середовище, що сприяє прийняттю обґрунтованих фінансових рішень та зміцненню ринкової позиції компанії.

4. Специфіка фіскального менеджменту в аграрному секторі зумовлює необхідність особливого підходу до адміністрування податкових зобов'язань, що значною мірою пов'язано з активним застосуванням спрощеної системи оподаткування та сплатою єдиного податку четвертої групи. Для підвищення ефективності управління податковими потоками науковці пропонують модернізувати традиційні методики шляхом розробки та впровадження спеціалізованих карток обліку податкових розрахунків, адаптованих до сільськогосподарського циклу, а також інтеграції галузевих моделей внутрішнього контролю. Окремим вектором оптимізації виступає прецизійний розрахунок валового доходу від реалізації продукції та верифікація законності включення земельних ділянок до об'єктів оподаткування. Такий аналітичний підхід забезпечує високий рівень прозорості облікових процесів, особливо в частині операцій із передачі сільськогосподарських угідь в оренду, що дозволяє менеджменту нівелювати ризики подвійного оподаткування та забезпечити точність фінансового планування.

5. У системі сучасного фінансового менеджменту роль аудиту податкових розрахунків трансформується з формальної перевірки в стратегічний інструмент забезпечення прозорості та контролю. Аудиторська діяльність дозволяє не лише верифікувати коректність податкового обліку, а й виступає превентивним механізмом для ідентифікації прихованих помилок та порушень у звітності ще до моменту її подання контролюючим органам. Впровадження систематизованих методик аудиту, що базуються на деталізованих планах перевірок, використанні спеціалізованого програмного забезпечення та уніфікованих робочих документів, суттєво мінімізує фіскальні ризики та захищає підприємство від непродуктивних витрат у вигляді штрафних санкцій. Аудит податкових операцій стає ключовим чинником підвищення операційної ефективності, оскільки він забезпечує менеджмент об'єктивною інформацією про стан розрахунків із бюджетом і надає практичні рекомендації щодо усунення виявлених дефектів у системі обліку. Такий підхід гарантує не лише сувору відповідність фінансово-господарської діяльності вимогам чинного

законодавства, а й сприяє зміцненню загальної фінансової дисципліни, оптимізації грошових потоків та підвищенню інвестиційної привабливості підприємства.

Систематизація результатів проведеного аналізу підтверджує, що впровадження комплексних науково-методичних рекомендацій є ключовим фактором зміцнення податкової дисципліни та кардинального підвищення результативності бухгалтерського апарату. Завдяки наскрізній автоматизації облікових процесів, модернізації системи внутрішнього контролю та забезпеченню повної прозорості фіскальних операцій досягається суттєве зниження адміністративного тиску на бізнес та нівелюється ризик виникнення критичних помилок у податковій звітності.

Водночас стратегічне значення має подальша еволюція нормативно-правового поля та активна інтеграція превентивних механізмів внутрішнього моніторингу, які дозволяють менеджменту професійно адмініструвати податкові зобов'язання. Такий підхід не лише гарантує бездоганне дотримання законодавчих вимог, а й виступає каталізатором зростання загальної конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, зміцнюючи їхні позиції в умовах глобальних економічних викликів.

Трансформація підходів до організації податкових розрахунків у сучасних реаліях є не просто вимогою обліку, а стратегічною необхідністю для забезпечення фінансової стійкості бізнесу. Зміщення акценту на податкове планування та превентивне управління ризиками дозволяє перетворити фіскальні зобов'язання з пасивних витрат на керований фінансовий потік. Для реалізації цієї стратегії в ТОВ «РУРБА» доцільно впровадити наступну систему управлінських заходів:

1. Моніторинг та аналіз податкового навантаження – регулярна оцінка впливу фіскальних платежів на ключові фінансові показники дозволяє ідентифікувати податки з критичним впливом на рентабельність і структуру витрат. Такий аналітичний підхід забезпечує менеджмент базою для точного бюджетування та оперативного коригування фінансової стратегії компанії.

2. Інституціоналізація податкового менеджменту – залежно від масштабу діяльності, підприємству необхідно виділити функцію податкового планування у межах окремого департаменту або залучити спеціалізованого фахівця. Головним завданням цього напрямку є не лише забезпечення комплаєнсу (відповідності закону), а й легітимна оптимізація податкової бази та зниження ймовірності виникнення фіскальних конфліктів.

3. Систематизація ризик-менеджменту через інструменти ранжування – впровадження карт ризиків, матриць і таблиць ранжування дозволяє візуалізувати ймовірність виникнення податкових затримок та оцінити масштаб їхніх потенційних фінансових наслідків. Такий інструментарій стає фундаментом для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на нейтралізацію загроз до моменту їх реалізації.

4. Експертиза договірних відносин та первинної документації – ретельний аналіз юридичних умов контрактів через призму податкових наслідків є критичним для запобігання штрафним санкціям. Кожна господарська операція має проходити попередню перевірку на предмет коректності оформлення первинних документів, що забезпечує право на податковий кредит та обґрунтованість витрат.

Отже, інтеграція системного підходу до податкового планування та контролю дозволить підприємству значно скоротити непродуктивні втрати та створити надійне підґрунтя для довгострокового економічного зростання.

3.2. Оптимізація стратегії податкового аудиту як інструменту мінімізації фінансових ризиків агропідприємства

У сучасних умовах макроекономічної турбулентності аудит трансформується з контрольної функції у стратегічний інструмент мінімізації фінансових ризиків та забезпечення достовірності інформаційної бази для прийняття управлінських рішень. В контексті повоєнного відновлення національної економіки, пріоритетним завданням менеджменту стає залучення

зовнішнього фінансування та вихід на глобальні ринки капіталу. У цьому процесі незалежний аудит виступає гарантом інвестиційної привабливості аграрних підприємств, формуючи високий рівень довіри з боку стейкхолдерів (інвесторів, кредиторів, міжнародних партнерів) та зміцнюючи ділову репутацію компанії через впровадження принципів прозорості та сталого розвитку (ESG).

Ключовою метою аудиту розрахунків із бюджетом є верифікація фінансового комплаєнсу – підтвердження того, що фіскальні зобов'язання підприємства сформовані у суворій відповідності до законодавчих норм. Це дозволяє уникнути відтоку грошових коштів у вигляді штрафних санкцій та пені, зберігаючи ліквідність підприємства.

Основними завданнями аудиту в рамках управління фінансовими потоками є:

валідація бази оподаткування: критична перевірка точності нарахування податкових платежів для запобігання надлишковому або недостатньому вилученню оборотних коштів;

контроль платіжної дисципліни: оцінка своєчасності розрахунків із бюджетом як елемент управління грошовими потоками (cash flow management);

синхронізація облікових систем: підтвердження ідентичності даних бухгалтерських реєстрів та податкової звітності, що гарантує цілісність інформаційної системи підприємства та мінімізує ризики управлінських помилок [104].

У системі фінансового менеджменту критично важливим є процес формування аудиторських доказів, які слугують фундаментом для підтвердження прозорості та якості управління капіталом. Аналізуючи та систематизуючи ці докази, аудитор верифікує точність відображення податкових зобов'язань у фінансовій звітності, що безпосередньо впливає на оцінку ліквідності підприємства. Для оптимізації аудиторського процесу фахівець застосовує ризик-орієнтований підхід, фокусуючись на ключових елементах, що мають суттєвий вплив на фінансовий стан, замість суцільного

аналізу всього масиву даних. Такий вибірковий аналіз базується на критеріях обґрунтованості, релевантності та достовірності інформації, що забезпечує високу якість висновків при раціональному використанні ресурсів.

Податковий аудит виконує роль не лише контрольного механізму, а й потужного консультативного ресурсу для фінансових служб підприємства. Ключовим завданням тут є превентивний менеджмент: запобігання нераціональному вилученню оборотного капіталу через переплати або фінансові санкції. Рекомендації аудитора дозволяють:

- своєчасно коригувати виявлені дефекти в системі оподаткування;
- оптимізувати структуру фіскальних платежів;
- мінімізувати ризик накладення штрафів з боку регуляторів.

Зокрема, при аудиті єдиного податку (4 група), що є критично важливим для аграрного сектора, головна увага приділяється верифікації об'єктивності бази оподаткування та підтвердженню права підприємства на перебування у відповідній податковій групі. Це забезпечує стабільність податкового навантаження та відповідність фінансової моделі підприємства вимогам чинного законодавства [5].

У межах фінансового менеджменту агропідприємства аудит єдиного податку (4 група) розглядається як критичний інструмент валідації правового статусу та податкової безпеки компанії. Першочерговим завданням є верифікація відповідності підприємства критеріям спрощеної системи оподаткування, що є фундаментом для збереження пільгового фіскального режиму. Процес аудиту включає прецизійний аналіз структури доходів для підтвердження частки сільськогосподарського товаровиробництва, аудит законності формування земельного банку та контроль динаміки площ землекористування у разі зміни прав власності. Особлива увага приділяється географічній диференціації ставок податку та точності відображення зобов'язань у деклараціях, що гарантує безпомилковість фінансового планування.

З управлінської точки зору, аудит виступає потужним превентивним механізмом, що дозволяє нівелювати ризики фіскальних санкцій та втрати ліквідності. Базовим регулятором цієї взаємодії є аудиторський договір, який у системі менеджменту визначає межі відповідальності, обсяг робіт та очікувані результати (outputs). Чітка регламентація умов договору мінімізує операційні непорозуміння та забезпечує прозорість процесу перевірки.

Ефективність аудиту безпосередньо залежить від якості комунікації між управлінським персоналом та аудиторами. Спільні зусилля спрямовуються на трансформацію даних податкового обліку в достовірну інформаційну базу для фінансового контролю. Кінцевою метою такої взаємодії є не лише точне визначення сум податкових зобов'язань, а й забезпечення безперебійності грошових потоків через контроль своєчасності розрахунків із державним бюджетом.

Процес аудиту єдиного податку в системі фінансового менеджменту структурується як послідовний алгоритм управління ризиками, що складається з трьох стратегічних етапів: підготовчого, основного та завершального.

На підготовчому етапі менеджмент і аудиторі здійснюють поглиблений аналіз бізнес-моделі підприємства, ідентифікують специфічні для аграрного сектору фіскальні загрози та оцінюють рівень аудиторського ризику. Результатом цього етапу є розробка деталізованого плану перевірки, адаптованого до структури земельних угідь та обсягів виробництва ТОВ «Рурба».

Основний етап зосереджений на зборі та аналізі доказової бази, що підтверджує правомірність застосування спрощеної системи та точність розрахунку податкової бази. Завершальний етап передбачає консолідацію отриманих результатів, формування аудиторського звіту та надання офіційного висновку, який стає для керівництва інструментом верифікації достовірності фінансового стану та ефективності податкового планування (див. табл. 3.2).

Аудит єдиного податку включає три основні етапи: підготовчий, основний та завершальний. Під час першого етапу відбувається ознайомлення з

бізнесом клієнта, оцінюються аудиторські ризики та розробляється план аудиту єдиного податку. Завершальним етапом є складання аудиторського звіту та висновку щодо результатів проведеної перевірки (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Етапи та зміст процедур аудиту єдиного податку в системі фінансового контролю агропідприємства

Етап аудиту	Зміст управлінських та аудиторських дій	Результат (Output)
I. Підготовчий	Оцінка внутрішнього контролю, аналіз специфіки агровиробництва, розрахунок суттєвості та ризику.	Затверджений план та програма аудиту.
II. Основний	Перевірка об'єктів оподаткування (земельних площ), верифікація частки с/г виробництва (75%), аналіз розрахунків.	Робочі документи аудитора, перелік виявлених відхилень.
III. Завершальний	Узагальнення порушень, оцінка впливу на фінансову стійкість, формування звіту.	Аудиторський висновок, рекомендації для менеджменту.

Процес формування аудиторських доказів розглядається як побудова верифікованої інформаційної бази, що підтверджує якість управління капіталом. На основі системного аналізу цих даних аудитор робить висновок про прозорість фінансових потоків та ступінь відповідності звітності реальному економічному стану компанії. Відповідно до програми перевірки, збір доказів фокусується на ідентифікації специфіки бізнес-моделі підприємства, що є критичним для точного визначення структури податкових зобов'язань та уникнення прихованих фінансових втрат.

Важливим компонентом інформаційного забезпечення аудиту є ретроспективний аналіз – вивчення результатів попередніх зовнішніх та внутрішніх перевірок, а також актів фіскальних органів. Крім того, у системі управлінського контролю особлива увага приділяється оцінці людського капіталу: аудитор аналізує кваліфікацію та досвід адміністративного персоналу та бухгалтерської служби, оскільки професійна компетентність кадрів безпосередньо корелює з рівнем внутрішнього операційного ризику.

Для забезпечення високої достовірності висновків аудитор залучає комплексний масив джерел інформації, що включає установчі документи (статут) та реєстраційні дані з державних реєстрів; земельно-кадастрові виписки, що є базовими для розрахунку єдиного податку 4-ї групи; результати поглиблених інтерв'ю з вищим менеджментом для розуміння стратегії розвитку та ризикової політики підприємства.

Для отримання об'єктивних аудиторських доказів фахівці використовують комплексний методичний інструментарій, поєднуючи процедури формального контролю та детальної верифікації операцій. Формальна перевірка зосереджена на експертизі юридичної чистоти документації, що передбачає виявлення технічних помилок у реквізитах, ідентифікацію несанкціонованих виправлень, підтвердження автентичності підписів та контроль відповідності документів установленим стандартам. На прикладі платіжних доручень цей метод дозволяє забезпечити ідентичність даних між паперовими носіями та цифровими реєстрами в обліковій системі.

Паралельно з цим застосовується метод суцільної перевірки, який дозволяє відстежити повний цикл відображення окремої транзакції або цільової групи операцій – від моменту створення первинного документа до фінального включення в показники звітності. Враховуючи значні обсяги даних, на практиці аудитори поєднують цей підхід із вибіркоvim аналізом, фокусуючи основну увагу на найбільш матеріальних операціях, які мають суттєвий вплив на фінансовий результат, при цьому не оминаючи увагою окремі менш значні вибірки для підтвердження загальної надійності системи обліку [4].

Процедура аудиторської перевірки підприємства – платника єдиного податку 4-ї групи передбачає ретельну верифікацію точності розрахунку оборотів та залишків за кожним видом фіскальних зобов'язань на кінець звітного періоду. Цей процес базується на зіставленні даних аналітичного обліку з реєстрами та показниками Головної книги за рахунком 64 «Розрахунки за податками і платежами», що дозволяє підтвердити достовірність відображеної заборгованості або переплат. У разі ідентифікації розбіжностей

аудитор ініціює заходи щодо їх коригування, паралельно контролюючи повноту сплати нарахованих штрафних санкцій та пені за порушення податкової дисципліни. Згідно з внутрішніми регламентами фінансової відповідальності, суми стягнень за помилкові обчислення або затримку платежів мають бути відшкодовані посадовими особами, відповідальними за відповідну ділянку роботи. Інформаційний фундамент перевірки формується за допомогою аналізу Головної книги, податкової звітності, виписок банку та платіжних доручень, що підтверджують фактичний рух грошових коштів.

На початковому етапі аудиту критично важливо підтвердити правомірність податкового статусу підприємства, оскільки спрощений режим оподаткування доступний лише тим сільськогосподарським виробникам, чия частка доходу від реалізації власної продукції та її переробки становить не менше 75 % від загального валового доходу за попередній рік. Керуючись чинними нормами законодавства, аудитор перевіряє відповідність суб'єкта встановленим критеріям, згідно з якими до платників єдиного податку 4-ї групи можуть належати агропідприємства будь-яких організаційно-правових форм, селянські господарства, а також спеціалізовані рибницькі та рибальські господарства, що займаються повним циклом вирощування та вилову риби у внутрішніх водоймах.

Особлива увага приділяється верифікації площ земельних угідь, оскільки їхній розмір та правовий статус безпосередньо формують базу оподаткування єдиним податком. Аудитор повинен детально проаналізувати структуру земельного банку, що перебуває у власності або користуванні (оренді) підприємства, зважаючи на специфіку оподаткування орендованих площ. Ключовим аспектом перевірки є розмежування орендних відносин: якщо орендодавець сам є платником єдиного податку 4-ї групи, такі площі не включаються до бази оподаткування орендаря, тоді як при оренді у неплатників – підлягають обов'язковому включенню. Паралельно здійснюється контроль за дотриманням умов договорів оренди в частині своєчасності та повноти перерахування орендної плати. Окремим об'єктом аудиторського моніторингу є

будь-які динамічні зміни в площі сільськогосподарських угідь протягом звітного року, спричинені набуттям чи припиненням прав власності або користування. Аудитор зобов'язаний пересвідчитися, що платник податків виконав вимоги законодавства щодо оперативного коригування податкових зобов'язань. Це передбачає перевірку подання уточнюючих розрахунків до контролюючих органів протягом 30 календарних днів після реєстрації змін. Доказовою базою для таких операцій слугують виписки з Державного земельного кадастру, які містять актуальні дані про склад угідь та їхню нормативну грошову оцінку, що є основою для коректного обчислення суми податку.

Процес аудиту та управління податковими зобов'язаннями агропідприємства 4-ї групи вимагає синхронізації з діями державних земельпорядних органів, які здійснюють актуалізацію нормативної грошової оцінки земель при зміні їхнього складу. Менеджменту варто враховувати, що право власності або користування ділянкою юридично виникає лише після встановлення її меж у натурі та отримання офіційного підтверджуючого документа. Саме цей момент є відправною точкою для обов'язкового оновлення податкових зобов'язань підприємства та внесення відповідних коректив у фінансові плани.

Розглядаючи аудит як стратегічний інструмент фіскальної безпеки, фінансовий менеджмент використовує його для превентивного виявлення порушень, за які Податковим кодексом України передбачені суворі фінансові санкції. Систематизація типових ризиків дозволяє керівництву сфокусувати увагу на найбільш вразливих зонах контролю (див. табл. 3.3).

Ефективність мінімізації цих ризиків безпосередньо залежить від якості взаємодії між топменеджментом та аудиторською групою. Керівництво зобов'язане забезпечити повну прозорість інформаційного середовища, надаючи безперешкодний доступ до бухгалтерських реєстрів, земельно-кадастрової документації та стратегічних контрактів.

Важливо підтримувати професійну дистанцію та поважати принцип незалежності аудитора, оскільки будь-який суб'єктивний тиск на перевіряючих нівелює об'єктивність висновків та ставить під загрозу легітимність аудиторського звіту в очах зовнішніх стейкхолдерів.

У системі фінансового менеджменту агропідприємства контроль за графіком податкових платежів є критичним елементом управління ліквідністю. Оскільки єдиний податок 4-ї групи має специфічну структуру нарахування, прив'язану до сезонності сільськогосподарського виробництва, ретельне бюджетування податкових витрат дозволяє уникнути дефіциту оборотного капіталу та мінімізувати ризики накладення штрафних санкцій.

Таблиця 3.3

Матриця типових порушень та фіскальних ризиків при сплаті єдиного податку 4-ї групи

Категорія порушення	Опис управлінського ризику	Наслідки для підприємства
Недотримання частки 75%	Порушення структури доходу (переважання несільськогосподарських операцій).	Втрата статусу платника 4-ї групи, перехід на загальну систему, донарахування податків.
Методологічні помилки	Неправильне застосування ставок або помилки в арифметичних розрахунках бази.	Штрафні санкції, пеня, викривлення фінансової звітності.
Помилки об'єкта оподаткування	Невраховані зміни в площі орендованих або власних угідь.	Некоректне нарахування податку, ризик податкових спорів.
Платіжна дисципліна	Порушення термінів перерахування коштів до бюджету.	Штрафи за несвоєчасну сплату, погіршення ділової репутації.

Згідно з регламентом, податкове навантаження розподіляється протягом року за прогресивною шкалою, що вимагає від фінансової служби чіткого планування грошових потоків (Cash Flow):

I та II квартали: по 10% від річної суми (сплата рівними частинами щомісяця до 20 числа);

III квартал: 50% від річної суми (найвище навантаження, що припадає на період збору врожаю);

IV квартал: 30% від річної суми.

Така диференціація ставок спрямована на синхронізацію фіскального тиску з періодами отримання найбільшої виручки аграріями, проте вона вимагає високої фінансової дисципліни. Процес акумулювання та перерахування коштів на рахунки Державної казначейської служби розпочинається з лютого звітного року. Суворе дотримання цього графіка є не лише юридичним обов'язком, а й чинником підтримання бездоганної ділової репутації та фінансової стійкості комперефрпанії перед кредиторами та інвесторами.

Таким чином, можна стверджувати, що системне проведення аудиту в поєднанні з професійною організацією податкового менеджменту створює надійний механізм захисту активів підприємства. Це забезпечує повну відповідність діяльності вимогам податкового законодавства та формує фундамент для довгострокового економічного розвитку в умовах мінливого ринкового середовища.

Висновок до розділу 3

У третьому розділі дослідження розроблено та обґрунтовано комплексний підхід до модернізації системи податкового менеджменту на ТОВ «Рурба», що в умовах сучасної макроекономічної турбулентності стає критичним фактором забезпечення фінансової стійкості бізнесу. Встановлено, що трансформація облікових процесів із пасивної фіксації даних у активний інструмент підтримки управлінських рішень вимагає перегляду архітектури інформаційних потоків та впровадження інноваційних методик контролю фіскальних зобов'язань.

Ключовим напрямом удосконалення механізму управління оподаткуванням визначено цифровізацію обліку та наскрізну автоматизацію

розрахунків на базі сучасних ERP-систем, таких як «1С: Бухгалтерія». Це дозволяє не лише нівелювати ризики «людського фактору» та підвищити прецизійність обчислень, а й вивільнити інтелектуальний ресурс фінансової служби для виконання стратегічних завдань аналізу та планування. Зокрема, впровадження автоматизованих реєстрів для моніторингу податкових накладних та електронного документообігу забезпечує оперативність взаємодії з регуляторними органами, що є критичним для збереження ліквідності підприємства в умовах жорсткої платіжної дисципліни.

Важливим вектором стратегічного розвитку ТОВ «Рурба» є модернізація облікової політики через інтеграцію спеціалізованих регламентів, що деталізують правила податкового адміністрування та використання цільових субрахунків для диференціації податкових потоків. Такий підхід у поєднанні з використанням єдиного електронного рахунку створює прозоре інформаційне середовище для централізованого моніторингу зобов'язань у режимі реального часу, зміцнюючи інституційну довіру між бізнесом та державою.

Особливу увагу приділено трансформації системи внутрішнього контролю з технічної функції на стратегічний інструмент управління ризиками. Розробка та імплементація карти податкових ризиків дозволяє менеджменту ТОВ «Рурба» перейти до превентивної моделі управління, ідентифікуючи загрози на етапі їх виникнення. Сформована матриця типових порушень (табл. 3.3) фокусує увагу керівництва на критичних зонах, таких як дотримання 75-відсоткового порогу сільськогосподарського товаровиробництва та верифікація об'єктів оподаткування земельних угідь, що є фундаментом правового статусу платника єдиного податку 4-ї групи.

Встановлено, що аудит податкових розрахунків у системі фінансового менеджменту агропідприємства виконує роль не лише перевірконого механізму, а й потужного консультативного ресурсу. Реалізація аудиторських процедур за трьома етапами (підготовчим, основним та завершальним) забезпечує валідацію податкової бази та контроль платіжної дисципліни. Ефективна взаємодія між управлінським персоналом та аудиторами,

побудована на принципах прозорості та незалежності, дозволяє синхронізувати дані бухгалтерських реєстрів із податковою звітністю, нівелюючи ризики штрафних санкцій.

Для ТОВ «Рурба» обґрунтовано необхідність впровадження системи адаптивного бюджетування податкових витрат, яка враховує специфічний графік сплати єдиного податку (10-10-50-30% за кварталами) відповідно до сезонності аграрного циклу. Це дозволяє оптимізувати управління Cash Flow та уникнути касових розривів у періоди пікового фіскального навантаження.

Отже, розроблена стратегія оптимізації податкового менеджменту базується на синергії технологічної модернізації, ризик-орієнтованого контролю та професійної аудиторської верифікації. Впровадження запропонованих заходів забезпечить ТОВ «Рурба» надійний механізм захисту активів, підвищить інвестиційну привабливість підприємства та створить стабільне підґрунтя для довгострокового економічного розвитку в умовах мінливого ринкового середовища.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного магістерського дослідження дозволяють сформулювати цілісний підхід до удосконалення механізму управління оподаткуванням на підприємстві аграрного сектору, що базується на синергії облікових, аудиторських та управлінських інструментів.

1. Обґрунтовано концептуальну роль податків як стратегічного об'єкта управлінського впливу. Доведено, що в сучасних умовах фінансовий менеджмент повинен розглядати податки не як пасивне зовнішнє вилучення ресурсів, а як динамічний чинник впливу на ліквідність та капіталізацію бізнесу. Багатофункціональна природа податків (фіскальна, регулююча, стимулююча) створює для підприємства простір для легітимної оптимізації через використання податкових преференцій. Встановлено, що гармонізація вітчизняного податкового ландшафту з європейськими стандартами є не лише вимогою євроінтеграції, а й критичною умовою підвищення прозорості фінансової системи України, що відкриває аграрним підприємствам доступ до міжнародних ринків капіталу та іноземних інвестицій.

2. Визначено місце аудиту податкової звітності в системі забезпечення фіскальної безпеки. Дослідження підтвердило, що аудит трансформується з контрольної процедури у фундаментальний механізм захисту активів. У період воєнного стану та високої законодавчої турбулентності роль аудиту полягає у верифікації «податкового комплаєнсу» – повної відповідності операцій вимогам Податкового кодексу України. Це дозволяє підприємству уникати правових колізій, мінімізувати корупційні ризики та забезпечувати достовірність інформаційної бази для зовнішніх стейкхолдерів (банків, інвесторів, регуляторів).

3. Проведено комплексну діагностику фінансово-господарського стану та системи оподаткування ТОВ «Рурба». Аналіз продемонстрував, що об'єкт дослідження, функціонуючи в умовах воєнної агресії та логістичного колапсу, зумів зберегти операційну життєздатність завдяки використанню спрощеної системи оподаткування (єдиний податок 4-ї групи). Однак виявлено, що поточна

система управління податками на підприємстві має реактивний характер – вона спрямована на усунення наслідків перевірок, а не на проактивне запобігання ризикам. Встановлено, що ключовим викликом для ТОВ «Рурба» є необхідність суворого моніторингу частки сільськогосподарського товаровиробництва (не менше 75%) та точності обліку земельного банку, що є базою для збереження пільгового статусу.

4. Обґрунтовано необхідність модернізації облікової політики та цифровізації фіскальних процесів. На основі аналізу ТОВ «Рурба» доведено, що традиційні паперові методики обліку є неефективними в умовах великого масиву операцій. Запропоновано перехід до наскрізної автоматизації на базі ERP-систем (зокрема «1С: Бухгалтерія»), що дозволить нівелювати ризики «людського фактору», підвищити точність нарахування ПДВ та забезпечити оперативне формування податкових декларацій. Рекомендовано інтегрувати в наказ про облікову політику спеціалізовані податкові регламенти та використовувати єдиний електронний рахунок для централізованого контролю платіжної дисципліни.

5. Розроблено та імплементовано стратегію ризик-орієнтованого внутрішнього контролю. Замість суцільної перевірки документів запропоновано методику ранжування податкових ризиків за допомогою спеціальних карт та матриць (ймовірність vs вплив). Це дозволить менеджменту фокусувати ресурси на найбільш критичних ділянках: верифікації прав власності на землю, коректності експортних операцій та обґрунтованості податкових накладних. Встановлено, що такий підхід дозволяє ідентифікувати загрози до моменту їх реалізації у вигляді штрафних санкцій.

6. Запропоновано модель адаптивного бюджетування податкових платежів. Враховуючи сезонний характер агровиробництва, обґрунтовано специфічний графік планування Cash Flow для ТОВ «Рурба», який відповідає прогресивній шкалі сплати єдиного податку 4-ї групи (10-10-50-30% за кварталами). Такий підхід дозволяє уникнути касових розривів у періоди пікового навантаження (третій квартал) та забезпечити стабільність фінансування основної діяльності.

7. Визначено роль професійної етики та незалежності аудиту в системі корпоративного управління. Доведено, що ефективність податкового менеджменту безпосередньо залежить від прозорості комунікації між керівництвом та аудиторами. Будь-який суб'єктивний тиск на аудиторську групу нівелює об'єктивність висновків, тоді як незалежна верифікація звітності виступає каталізатором зростання кредитного рейтингу та інвестиційної привабливості підприємства.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що впровадження запропонованих у роботі рекомендацій – від цифровізації обліку до впровадження карт ризиків – дозволить ТОВ «Рурба» зміцнити свій фінансовий стан, забезпечити бездоганну податкову репутацію та створити надійний фундамент для довгострокового розвитку в умовах глобальної економічної нестабільності. Результати дослідження мають як теоретичну цінність для розвитку фінансового менеджменту, так і практичне значення для аграрних підприємств України, що прагнуть до європейських стандартів прозорості та ефективності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущенко В.Л. Фінансова думка Заходу в ХХ столітті: (Теоретична концептуалізація і наукова проблематика державних фінансів). Львів: Каменяр, 2000. 303 с.
2. Анфіногентова Н.Й. Аналіз контрольно-перевірочної роботи державної податкової служби України. Вісник соціально-економічних досліджень: збірник наукових праць. 2010. Вип. 38. С. 22-27.
3. Атаманчук О.В. Регулююча функція податків та регуляторний потенціал податкової системи. Економіка та держава. 2008. № 10. С. 26-29.
4. Аудит: навч. посіб. / С.І. Дерев'янка та ін. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 380 с.
5. Аудит оподаткування підприємств: навч. посіб. / О. Петрик, Г. Давидов, О. Редько та ін.; за заг. ред. О. Петрик; передм. Т. Єфименко. Київ: ДННУ «Акад. фін. управління», 2012. 352 с.
6. Базилевич В.Д., Баластрик Л.О. Макроекономіка: підручник / за заг. ред. В.Д. Базилевича. Київ: Знання. 2007. 703 с.
7. Бескоста Г.М. Аудит: Конспект лекції. Запоріжжя, 2007. 85 с..
8. Бечко П.К., Захарчук О.А. Основи оподаткування: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 168 с.
9. Бечко П.К. Податкова система: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 368 с.
10. Бідюк О.О., Шара Є.Ю. Облік і звітність в оподаткуванні: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 495 с.
11. Бірченко Н.О., Руденко С.В., Ряснянська А.М. Обліково-аналітичне забезпечення фінансової безпеки аграрних підприємств. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. 2022. Випуск 13. С. 191-197.
12. Бланк І.А. Словник-довідник фінансового менеджера. Київ: «Ніка-Центр», 1998. 480 с.

13. Бондар М.І. Звітність підприємств: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 570 с.
14. Борщ А.Г. Фінансові аспекти організації діяльності вітчизняних агрохолдингів. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. 2012. № 2(18). Т. 1. С. 42-49.
15. Бруханський Р.Ф. Бухгалтерський облік: підручник. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 480 с.
16. Бурова Т.А., Волковицька О.М. Удосконалення організації обліку податкових платежів на підприємстві. Науковий вісник МДУ ім. В.О.Сухомлинського. 2014. № 52 (101). С. 28-33.
17. Бурова Т.А. Інформаційні основи облікової політики та шляхи їх удосконалення. Науковий вісник Полісся. 2016. № 2(6). С. 73-78.
18. Бутинець Ф.Ф. Аудит: підручник. Житомир: П.П. «Рута», 2005. 512 с.
19. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський управлінський облік: навч. посіб. Житомир: Рута, 2005. 479 с.
20. Бутинець Ф.Ф., Петренко Н.І. Аудит: стан і тенденції розвитку в Україні та світі: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2003. 408 с.
21. Бухгалтерський облік у виробничих та аграрних кооперативах: підручник / В.Я. Плаксієнко та ін., за ред. В.Я. Плаксієнка. 2-ге вид. перероб. та допов. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 520 с.
22. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник / Ф.Ф. Бутинець та ін., за ред. Ф.Ф. Бутинця. Житомир: ПП «Рута», 2006. 834 с.
23. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: навч.-практ. посіб. / Н.І. Верхоглядова, В.П. Шило, С.Б. Ільїна та ін. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 536 с.
24. Великий тлумачний словник сучасної української мови онлайн. Баз. на 2-ому виданні ВТС СУМ / В.Т. Бусел та інші; за ред. В.Т. Бусел. Ірпінь: ВТФ Перун, 2005. 1728 с.
25. Верига Ю.А. Бухгалтерський облік і аудит: термінологічний україно-російсько-англійський словник. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 292 с.

26. Власова І.О. Облік розрахунків з дебіторами та кредиторами: дисертація на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Донецьк, 2005. 178 с.

27. Воїнова Т.С. Становлення теоретичних засад податкового аудиту в Україні. Бізнес-інформ. 2009. № 12. С. 120-122.

28. Волошан І.Г., Волковська Я.В. Облікова і податкова політика в управлінні бізнес-процесами промислових підприємств. Бізнес-Інформ. 2019.

№ 1. С. 273-278.

29. Волошенюк І.Є. Удосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з податку на прибуток. Ефективна економіка. 2017. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5701>.

30. Гарасим П.М., Гарасим М.П. Організація інформаційно-облікового забезпечення податкової системи. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: зб. наук. пр. / відп. ред. О.Є. Кузьмін. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. С. 310-312.

31. Гарасим П.М., Десятнюк О.М., Журавель Г.П. Система оподаткування та її інформаційно-облікове забезпечення: навч. посіб. Київ: ВД «Професіонал», 2006. 736 с.

32. Герасимук І.В. Облік та контроль розрахунків сільськогосподарських підприємств з бюджетом: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09. Національний аграрний ун-т. Київ, 2007. С. 20.

33. Гойло Н.В. Розмежування сутності бухгалтерських категорій «зобов'язання», «заборгованість», «розрахунки». Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки, 2012, № 2 (60). С. 25-28.

34. Головач В. Поняття аудиту. Бухгалтерський облік і аудит. 2012. № 2. С.53-57.

35. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. № 436-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/436-15>.

36. Гончарук Р.П. Сутність та класифікація кредиторської заборгованості: колізії наукових підходів. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2012. № 1(59). С. 48-51.

37. Грінько А.П. Облікова та балансова політика як ідеологія підприємницької діяльності підприємства в сучасному бізнес-середовищі. Economics, management, law: problems of establishing and transformation: Collection of scientific articles. Al-Ghurair Printing & Publishing LLC, Dubai, UAE. 2016. PP. 209-216.

38. Губачова О.М., Мельник С.І. Облік у зарубіжних країнах: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 430 с.

39. Дегтяренко А.В. Перешкоди на шляху розповсюдження комп'ютерного аудиту в Україні. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія«Економіка та менеджмент». 2012. Вип. 4 (52). С. 20-25.

40. Дереконь В.М. Місце та роль аудиту в інфраструктурі детінізації економічних відносин в Україні. Науковий вісник Національної академії державної податкової служби України (економіка, право). 2006. № 1-2 (33-34). С. 206-209.

41. Державний фінансовий аудит: методологія та організація: монографія. Є.В. Мних та ін.; Київ. нац. торг.- екон. ун-т. Київ. 2009. 319 с.

42. Діденко С.В., Жушман Я.В. Облік розрахунків підприємства з бюджетом з податку на додану вартість. Економіка і регіон. 2012. № 4(35). С. 195-198.

43. Драчук В.Ю. Теоретичні аспекти формування облікової політики щодо розрахункових операцій з бюджетом за податковими платежами. Облік і фінанси. 2016. № 1. С. 22-26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2016_1_5.

44. Іванюта П.В. Управлінські інформаційні системи в аналізі та аудиті: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 180 с.

45. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій:

затв. наказом М-ва фінансів України від 30.11.1999р. № 291. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

46. Завгородній В.П. Автоматизація бухгалтерського обліку, контролю, аналізу та аудиту. Київ: А.С.К., 2008. 768 с.

47. Загальні збитки від війни в сільському господарстві України сягнули 4,3 млрддол. США. KSE Агроцентр. 2022. URL: <https://kse.ua/ua/about-theschool/news/zagalni-zbitki-vid-viyni-v-silskomu-gospodarstvi-ukrayini-syagnuli-4-3-mlrd-dol-ssha-kse-agrotsentr/>.

48. Задорожний З.В., Гуцул Г.І., Лецишин Л.Г. Податковий облік: навч. посіб. Тернопіль: Економічна думка, 2005. С. 6-10.

49. Калюга Є.В. Фінансово-господарський контроль у системі управління: монографія. Київ: Ельга, Ніка-Центр, 2002. 360 с.

50. Кейнс Дж.М. Трактат про грошову реформу: «Загальна теорія зайнятості, процента та грошей»: реферат – дайджест; Асоціація укр. банків. Київ: АУБ, 1999. 189 с.

51. Кім Ю.Г. Бухгалтерський та податковий облік: первинні документи та порядок їх заповнення: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 600 с.

52. Ковальчук К., Рева Т. Функції податків та їх реалізація в податковій системі України. Вища школа. 2008. № 3. С. 70-83.

53. Кондратенко М.Б. Податкове навантаження та шляхи його оптимізації в Україні: автореф. дис.канд. екон. наук: 08.00.08; ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». Київ, 2015. 20 с.

54. Конституція України: Конституція від 28 червня 1996 року, зі змінами / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

55. Коцупатрий М.М. Податковий облік і звітність: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2006. 312 с.

56. Кривоконь О.С. Концептуальні основи автоматизації фінансового аналізу в умовах глобалізації. Облік і фінанси АПК: Міжнародний науково-виробничий журнал. 2009. №1. С. 102-105.

57. Крупей Н.С. Економічна сутність податків та їх функції. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Економіка. 2012. Вип. 19. С. 36-40.

58. Крюкова І.О., Руденко С.В., Накісько О.В. Цифровізація як інструмент забезпечення сталого обліку. Причорноморські економічні студії. 2022. Випуск 77. С. 178–184. DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.77-29>.

59. Кульчицька Н., Яковець Т. Податковий аудит як інструмент забезпечення економічної безпеки підприємства. Бухгалтерський облік і аудит. 2017. № 1. С. 21-28.

60. Кучер С. В. Бухгалтерський облік і внутрішній контроль операцій з нарахування та сплати податку на прибуток: автореф. дис. ... канд. екон. наук :08.00.09. Житомир, 2012. 22 с.

61. Кучерявенко М.П. Податкове право: підручник. Харків: Право, 2013. 536 с.

62. Кушніренко О.А. Аспекти облікової політики та внутрішнього контролю розрахунків за податками на сільськогосподарських підприємствах. Економічні науки (серія «Економіка та менеджмент»): збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. 2014. Вип. 11 (41). С. 174-182.

63. Кушніренко О.А. Економічна суть податків та їх функції в галузі сільського господарства. Вісник Сумського національного аграрного університету. 2012. № 3 (51). С. 146-152.

64. Кушніренко О.А. Облік податкових різниць: нормативно-правовий аспект. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. 2013. Вип. 181. Ч. 3. С. 136-145.

65. Кушніренко О.А. Організація внутрішнього контролю розрахунків за податками у діяльності сільськогосподарських підприємств. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2020. Вип. 9-1. С. 194-199.

66. Кушніренко О.А. Розрахунки за податками сільськогосподарських підприємств як об'єкт обліку і контролю. Облік і фінанси. 2017. № 2(76). С. 727-735.

67. Кушніренко О.А. Стан, проблеми та перспективи вдосконалення обліку відносин розподілу у формі податків. Вісник Сумського національного аграрного університету (економічні науки). 2013. № 6 (57). С. 107-113.

68. Лазарева С.Ф., Ус Р.Л. Методологічне і методичне забезпечення аудиту інформаційних технологій. Формування ринкових відносин в Україні. 2012. № 1(128). С. 117-125.

69. Левицька С.О., Осадча О.О. Інформаційна складова податкового менеджменту на мікрорівні в контексті сталого національного розвитку. Бізнес Інформ. 2014. № 5. С. 332-337.

70. Макаренко А.П., Меліхова Т.О., Бескоста Г.М. Аудит: навч.-метод. посібник. Запоріжжя: ЗДІА, 2016. 184 с.

71. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Аналітична економія: принципи, проблеми і політика: пер.з англ. Львів : Просвіта, 1997. Ч. 1 : Макроекономіка, 1997. 671 с.

72. Манків Грегори Н. Макроекономіка / пер. з англ. С. Панчишин. Київ: Основи, 2000. 588 с.

73. Мармуль Л.О., Коваль С.В., Круковська О.В. Перспективи розвитку національних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2017. № 4 (40). С. 89-92.

74. Михайленко О., Ніколаєнко С. Особливості аналізу і аудиту господарської діяльності підприємств в умовах воєнного стану. Вісник Хмельницького національного університету. 2022. № 4. С. 163-168.

75. Малишкін О.І. Облік і аудит податків в Україні: теорія, методологія, практика: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 376 с.

76. Маренич Т.Г., Гаврильченко О.В. Бухгалтерський облік у схемах і таблицях: навч. посіб. в 2-х ч., Ч. 2. / ХНТУСГ. Харків: Міськдрук, 2012. 336 с.

77. Меліхова Т.О., Штепа В.В. Удосконалення оподаткування, обліку та аудиту податку на додану вартість для поліпшення податкового планування. Агросвіт. 2020. № 22. С. 34-42.

78. Найденко О. Є. Податковий контроль: навч. посіб.. Харків: Вид. ХНЕУ, 2012. 224 с.

79. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом М-ва фінансів України від 07.02.2013р. № 73. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

80. Ніценко В.С., Руденко С.В. Управління ризиками на підприємствах агропродовольчої сфери. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2017. № 3. С.12-21.

81. Онегіна В.М., Накісько О.В., Руденко С.В. Податкова система: навч. посіб. 2-ге вид., із змінами і допов. Харків: Апостроф, 2012. 426 с.

82. Опарін В.М. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти): монографія. Київ: КНЕУ, 2005. 240 с.

83. Олійник О.В., Філон І.В. Податкова система: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 456 с.

84. Петрова, Л.С., Андреев П.С. Сутність податкового обліку та реалізація прав щодо сплати податків. Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI ст.: матеріали VII Міжнарод. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Одеса, 05-09 груд. 2016 р. Одеса, 2016. С. 76-80.

85. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. наказом М-ва фінансів

України від 30.11.1999р. № 291 (у ред. наказу від 09.12.2011 р. № 1591). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99#n13>.

86. Податкова система: навч. посібник / О.С. Іванишина та ін., за. ред. В.Л. Андрущенка. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 416 с.

87. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010р. № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua /laws/show/2755-17>.

88. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затв. наказом М-ва фінансів України від 24.05.1995 № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>.

89. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: затв. наказом М-ва фінансів України від 31.01.2000р. №20. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.

90. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затв. наказом М-ва фінансів України від 31.12.1999р. №318. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.

91. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток»: затв. наказом М-ва фінансів України від 28.12.2000р. №353. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01>.

92. Подолянчук О.А. Облікове забезпечення розрахунків з податку на додану вартість. Ефективна економіка. 2020. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_2_42.

93. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21 грудня 2017 р. № 2258-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>.

94. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

95. Панібратова С.В. Головні відмінності у підготовці аудиторського звіту та висновки при проведенні обов'язкового аудиту публічних акціонерних товариств. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2010. Випуск 3 (18). С.247-253.

96. Прокопчук О.Т., Тулуш Л.Д. Функціонування податку на додану вартість у сфері агропромислового виробництва: монографія. Київ: ІАЕ, 2011. 280 с.

97. Рева Т.М., Ковальчук К.Ф. Податкові проблеми фінансової підтримки підприємств вугледобувної промисловості. Економічний вісник Національного гірничого університету. 2004. № 1. С. 74-78

98. Рижикова Н.І., Накісько О.В. Облік і звітність в оподаткуванні: навч. посіб. ХНТУСГ. Харків: [б. в.], 2015. 204 с.
99. Русин-Гриник Р., Балашов Г. Характеристика воєнного стану як особливого середовища в контексті змін обліку та оподаткування. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 53. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-18>.
100. Ручкіна В.Н. Формування податкової культури в Україні та аналіз її складових частин. Економіка промисловості. 2013. № 1-2. С. 194-200.
101. Римар О.Г. Шляхи оптимізації діючого механізму оподаткування в контексті податкової реформи в Україні. Науковий збірник Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника. Серія: Актуальні проблеми розвитку регіону. 2010. № 4. Т. 2. С. 28-33.
102. Савицька Т.А. Особливості організації аудиту у воєнний час. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса. 2023. № 1. С. 145-149.
103. Савіцький М.Р. Податкова система України як базис підтримки суб'єктів підприємництва в умовах воєнного стану; наук. кер. А.Д. Глушко. Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф., 23 листоп. 2023 р. Полтава: Нац. Ун-т ім. Юрія Кондратюка, 2023. С. 29-30.
104. Салига С.Я., Меліхова Т.О. Аудит податків суб'єктів господарювання: монографія. Запоріжжя: КПУ, 2011. 224 с.
105. Садовська І.Б., Нагірська К.Є. Критерії оцінки якості управлінської звітності. Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2015. Вип. 3. С. 899-904.
106. Сиротюк Г. Аудит аграрних підприємств: організаційний і методичний аспекти. Аграрна економіка. 2012. Т. 5, № 1-2. С. 53-57.
107. Сміт А. Багатство народів. Дослідження про природу та причини добробуту націй. пер. Олександра Васильєва. Київ: Наш Формат, 2018. 722 с.
108. Соколенко Л.Ф. Зарубіжний досвід оподаткування аграрного сектора економіки. Бізнес Інформ. 2017. № 4. С. 55-60.

109. Соколовська А.М. Основи теорії податків: навч. посіб. Київ: 2010. 326 с.
110. Соколовська А.М. Податкова політика в Україні у контексті її впливу на розвиток економіки. Фінанси України. 2006. № 9. С. 65-81.
111. Соколовська-Гонтаренко І.Є. Сутність податкового рахівництва і його роль у забезпеченні ефективності оподаткування. Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). 2010. № 2(49). С. 101-107.
112. Соколовська А.М. Шляхи реформування податкової системи України. Фінанси України. 2014. № 12. С. 103-121.
113. Сопко В.В. Бухгалтерський облік капіталу підприємства (власності, пасивів): навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 312 с.
114. Сопко В.В., Завгородній В.П. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу. Київ: КНЕУ, 2000. 258 с.
115. Стельмащук А.М., Смоленюк П.С. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 528 с.
116. Степаненко С.В., Городецька Т.Е., Руденко С.В. Інвестиційна складова розвитку транспортної системи України. Економічний простір. 2023. № 184. С. 123–128. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/184-21>
117. Супруненко С.А. Податкове планування на підприємствах малого бізнесу. Актуальні проблеми економіки. 2009. № 4 (94). С. 135-144.
118. Тарасюк Г.М. Планова діяльність як системний процес управління підприємством: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2006. 469 с.
119. Тулуш Л.Д. Концептуальні засади реформування та розвитку системи оподаткування сільськогосподаровиробників. Економіка АПК. 2017. № 7. С. 62-75.
120. Тулуш Л., Малініна Н. Особливості формування системи прямого оподаткування аграрного сектору в розвинутих країнах. Соціально-економічні проблеми і держава. 2012. Вип. 1 (6). С. 124-134.
121. Тулуш Л.Д. Податкова реформа у сільському господарстві: ризики та перспективи. Збірник наукових праць Уманського нац. ун-ту садівництва. 2016. Вип. 88. Т. 2. С. 20-33.

122. Тулуш Л.Д. Реформування механізму прямого оподаткування сільськогосподарських підприємств. Економіка АПК. 2014. № 10. С. 34-45.
123. Ткаченко А.В. Історія становлення та розвитку податкової системи України. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2013. №2 (22). С. 128-133.
124. Фінанси підприємств: підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін. 6-те вид., перероб. та допов. Київ: КНЕУ, 2006. 552 с.
125. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: підручник / М.Ф. Огійчук та ін., за ред. проф. М.Ф. Огійчука. 6-те вид., перероб. і допов. Київ: Алерта, 2011. 1042 с.
126. Хомка В. Методологічні засади бухгалтерського обліку зобов'язань. Вісник Львівського національного аграрного університету. Сер: Економіка АПК. 2013. № 20 (1). С. 230-235.
127. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435>.
128. Чебанова Н.В., Василенко Ю.А. Бухгалтерський фінансовий облік: посіб. Київ: Видавничий центр «Академія», 2021. 672 с.
129. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. 4-те вид., перероб. і допов. Київ: Знання, 2015. 572 с.